БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 104 (6589)
МАЙН 27
СРЕДА
1953 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Оронуудай бэе бэетэйгээ хэлсээ баталhанай үндэhөөр амгалан ёhоор шиидхэгдэжэ болохогүй арсалдаата гү, али шиидхэгдэхэгүй асуудал гэжэ мүнөө үедэ байхагүй.

Г. М. МАЛЕНКОВ.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдал тушаа

Уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготойгоор хэгдэжэ байгаа ябуулганууд hүүлэй hаранuудай турша соо бүхы оронууд дотор ехээр hонирхогдоно. Мүнөөнэй эрхэ байдалда энээнэй тиимэ байханшье зүйтэй.

Уласхоорондын харилсаанай шахардуу шанга байдалые hуларуулха гэhэн эрмэлзэлгэ уласхоорондын үргэн ниитын дунда ургажа байhаниие хэншье арсажа шадахагүй. Арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхын тулада хэгдэhэн ямаршье ябуулга дайнай аюулые бага болгохо hэн, арад зониие үтырүүлжэ байгаа ехэ эбэсэгжэлтые болюулхада туhалха, олон миллион хүнүүдэй ажабайдалые хүнгэдхэхэ hэн. Теэд, тад hөөргэ, уласхоорондын шахардуу шанга байдалые тэрэ хэбээрнь байлгабал дайн сэрэг бэлэдхэлые дам саашадань ехэ болгоhон, сэрэгэй гаргашануудые улам ехэ болгоhон, арад зоной хүзүүн дээрэ тохогдодог алба налогуудые үшөө нэмээhэн ушартай болоно.

Иимэ эрхэ байдалда, уласхоорондын аренэ дээрэ алишье ороной правительствын хэhэн шэнэ алхам бүхэн ганса правительство тойрон бэшэ, мүн тон үргэн хүн зоной дунда анхаралтайгаар хаража үзэгдэхэ зүйл болоно.

Уласхоорондын арсалдаата гү, али шиидхэгдээгүй асуудалнуудые харьяата оронуудай хоорондоо хэлсэн байжа шиидхэхээр СССР-эй бэлэн байhан тухай Советскэ Правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй hая хэhэн мэдүүлгэнүүдынь али зэргын анхаралтай ба hайшаалтай угтагдаhаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Уласхоорондын онсо шухала проблемэнүүдые тааруулан шиидхэжэ болохо байhанда арадуудай этигэл найдабариие эдэ мэдүүлгэнүүд бэхижүүлээ, юуб гэхэдэ, Советскэ Правительствын мэдүүлгэнүүдынь тэрээнэй бодото хүсэлнүүдhээ хэзээдэшье алгасажа гарадаггүй гэжэ тэдэ арадууд мэдэдэг.

Арсалдаата нэгэшье асуудал, «бага ехэшье hаа өөрэгүй, бусад бүхы оронуудай эрхэнүүдые хүндэлхэ хүсэлэй байгаа доро шиидхэгдэхэгүй гэжэ байхагүй», тиигээд уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэдэ «Холбоото Штадууд хадаа зүйтэй хубиие бэедээ даажа абахаар бэлэн байна» гэжэ президент Эйзенхауэр апрелиин 16-да хэлэhэн байгаа. Эдэ үгэнүүдэйнь урагшатай hайн удхашанарыень үгы хэhэн бусад зүйлнүүдэй Эйзенхауэрэй хэлэhэн үгэ соо ондоо тээгүүрнь байhаншье мүртэнь, эб найрамдалые хүсэгшэ хүнүүд энэ мэдүүлгые эб найрамдал хүсэhэн янзатай зангалга гэжэ ойлгоhон байха юм. Тиигээд майн 20-до Эйзенхауэрэй дахин хэлэhэн үгэ соонь эб найрамдал хүсэhэн янзатай энэ зангалгань бодото хэрэгээр батадхагдаагүй байхаhаа гадна, тэрээнэй мүр сараашье үлөөгүй, гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоод байна.

hаяхан Великобританиин премьер-министр Черчилль общинануудай палатада үгэ хэлэхэдээ уласхоорондын ажабайдалай хэдэ хэдэн онсо шухала асуудалнууд дээрээ тоттоhон байгаа. Тэрээнэй хэлэhэн үгэ, энээн тушаа үгэ хэлэлгэ ганса Англида бэшэ, мүн тэрээнэй газаа таладашье хүн зоной анхарал татаhаниинь яhала ойлгосотой.

Британска премьер-министр США-гэй правительствын хараа бодолые нилээд ехээр дэмжэhэн байна. Гэбэшье, онсо шухала зарим асуудалнуудаар Великобританиин ба Холбоото Штадуудай хараа бодолой ондо ондоо байгаашань тэрэ үгэ сооhоонь харагдаа.

Черчилль болбол Советскэ Союзтай харилсаан тушаа нилээд ехээр хэлэhэн байха юм. СССР-тэхи ниитэ зон Черчиллиин хэлэhэн юумые бултыень зүбшөөжэ шадахагүй, шүүмжэлэлгүйгөөр тэрээндэнь хандажа шадахагүй байна. Гэбэшье, Великобританиин премьер-министрын хараа бодол манай хараа бодолдо юугээрэ таарахагүйб гэжэ хамагай түрүүн зааха гээшэ мүнөө шухала бэшэл. Харин арадуудай эб найрамдал ба аюулгүйн ашаг туhада уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэдэ туhалжа болохоор тэдэ моментнүүдые онсолон тэмдэглэбэл мүнөө hураггүй шухала юм.

Эб найрамдалые английска арадай хүсэжэ байhаниень харуулhан, мүнөөнэй уласхоорондын байдалай зарим шухала моментнүүдые сэгнэхэдээ Великобританиин премьер-министрын реалистическээр хандаhаниень гэршэлhэн мэдүүлгэнүүд Черчиллиин үгэ соо бии юм. Тэдэ мэдүүлгэнүүдые эб найрамдал хүсэгшэ үргэн ниитэ зон hайшаалтайгаар угтаhан байна. Гэхын хажуугаар, уласхоорондын харилсаандахи мүнөөнэй шахардуу байдалые тэрэ хэбээрнь байлгахые иматта ехээр хүсэжэ байhан хүнүүд,—илангаяа Америкын Холбоото Штадуудта тэдэ мэдүүлгэнүүдыень муушалан дайлана.

«Россин аюулгүй байдалда байхатай хамта, Баруун Европын сүлөөтэй ба аюулгүй байдалда байха шухала проблемэ шиидхэгдэжэ болохогүй гэжэ этигэнэгүйб» гэhэн Черчиллиин мэдүүлгэ анхарал хандуулна. Уласхоорондын онсо шухала проблемэнүүдые шиидхэхэ гэжэ үнэхөөрөө эрмэлзэжэ байгаа, илангаяа мүнөөнэй үедэ хэмжээгүй ехээр хохидол арадуудта үзүүлдэг дайн сэрэгые үзэн ядалаг хүнүүд энэ мэдүүлгые зүйтэйгөөр hайшааhан байха юм.

Уласхоорондын мүнөөнэй оршон байдалда саг соогоо хэгдэhэн ябуулга гэжэ харагдаhан туладаа Черчиллиин дурсагдагша мэдүүлгэ манай орон дотор анхарал хандуулhан байна. Советскэ Союзай ба Баруун Европын оронуудай «аюулгүй байдалые хамта хангаха» арга боломжо тухай мэдүүлхэдээ премьер-министр болбол өөрынгөө ороной интересүүдые баримталhаниинь мэдээжэ. Гэхэтэй хамта, эб найрамдал сахилгын ба уласхоорондын хани харилсаае бэхижүүлгын интересүүдтэй Англиин национальна интересүүдые тааралдуулха зорилготой политикые Советскэ Союз, эб найрамдалда дуратай бусадшье арадууд ойлгохо ба дэмжэхэнь лабтай байhанда ажаг hэжэггүй.

СССР-эй аюулгүйе Баруун Европын аюулгүйтэй хамта хангаха гэhэн Черчиллиин мэдүүлгын удхашанар бүри ехэ юундэ болоноб гэхэдэ, британска премьер-министр энэ асуудалые табихадаа гансахан Великобритани ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсаан тухай бэшэ, харин эб найрамдал сахиха ба бэхижүүлхэ бүхы проблемэ тухай хэлэhэн байна.

Шиидхэгдэхэ ёhотой проблемэнүүдэйнгээ орёо, тон түбэгтэй байhанаар мүнөөнэй уласхоорондын байдал шалгарна. Тиимэhээ энэ ушар хадаа бүхы арсалдаата ба шиидхэгдээгүй асуудалнуудые нэгэн доро шиидхэхэ гэhэн hэдэлгэ буруу hүрэхэ ёhотой гэжэ ойлгодог хүнүүдэй hанамжада дүүрэн анхаралтайгаар хандахые уялгална. Корейдэхи дайн тухай асуудал гү, али Германи тухай асуудал, эдэ мэтын онсо шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ урагшаа дабшаа hаа, мүнөөнэй уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулхада туhалха байгаа. «Хэрбээ бүхы юумэнэй шиидхэгдэтэр гэхэ гү, али тэдэнэй шиидхэгдээгүй сагта, советскэ Росситай юушье шиидхэжэ болохогүй юм гэжэ тоолоо hаа, алдуу болохо байгаа. Түбэгтэй хоёр гү, али гурбан асуудалнуудые шиидхэлгэ хадаа эб найрамдал хүсэгшэ ямаршье орондо түйлалта болохо hэн» гэжэ мэдүүлхэдээ, Черчилль болбол уласхоорондын проблемэнүүдые шиидхэлгэдэ сохом тиигэжэ хандахые лэ хараадаа абажа хэлэhэн байгаа ёhотой.

Корейскэ асуудал болбол уласхоорондын тон шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Тиимэhээ бүхы ороной арадууд тэрээниие эбэй ёhоор шиидхэхые хүсэнэ.

Советскэ Союзаар дэмжэгдэhэн, Хитадай Арадай Республикын ба Корейн Арадай-Демократическа Республикын дипломатическа үүсхэл даб дээрэхи эблэрэлгэ батална, Корейдэ боложо байгаа дайе болюулха бодото арга боломжо бии болгоhониинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Корейскэ түйлагдаhан хэлсээнэй ёhоор, тэндэ үбшэлhэн ба шархатаhан сэрэгэй пленэйхидые андалдан абалсалга хэгдээ. Сэрэгэй пленэйхидые бүхыдэнь репатриацилха тушаа хэлсээнүүд апрелиин 26-haa эхилэн Паньмыньчжоньдо hэргээгдээ. Хитадай-Корейн талаhаа хэгдэhэн дурадхалнууд, тусгаарлабал майн 7-до тэрэ талын хэhэн hүүлэй дурадхал даб дээрэхи эблэрэлгэ батална, тиимэhээ Корейдэ боложо байгаа дайе болюулха зам дээрэ тохёолдоhон энэ асуудалые бодотоор шиидхэхэ шухала үндэhэ hуури олгоно. Энээниие бүхы үнэн сэхэ хүнүүд зүбөөр ойлгоhон байна.

Черчилль болбол Корейн-Хитадай талын дурадхалые тэсэмгэйгээр ба анхаралтайгаар хаража үзэхэ гэжэ хэлээ hэн. Тэрэ иигэжэ мэдүүлhэн байгаа: «Тэдэ дурадхалнууд хэлсээ хэхэ үндэhэ боложо шадахагүй юм гэжэ тоолохо намда мэдээжэ ямаршье шалтагаанууд мүнөө байхагүй».

Черчиллиин энэ мэдүүлгэ, тэрэшэлэн Паньмыньчжоньдохи хэлсээнүүдтэ hаад хэжэ байhан «ООН-эй командованиин» түлөөлэгшэдые эрид шангаар шүүмжэлэн общинануудай палатын хэдэ хэдэн депутадуудай хэлэhэн үгэ корейскэ асуудалые шиидхэхэ ябадалай унжагайржа байhанда английска обществын бүхы хүн зоной дунда дураа гуталгын ургажа байhыень харуулна. Пхеньян ба корейскэ бусад городууд болон тосхонуудые, тэрэшэлэн Аньдун ба Хитадай бусад городуудые зэрлиг муухайгаар бомбодохо ябадалые үргэлжэлүүлгэ, мүн Паньмыньчжоньдохи хэлсээнүүдые таhалдуулха зорилготой американска генерал Гаррисоной позици Англидашье, бусадшье оронуудта зүйтэй зэбүүрхэл ба протестнүүдые татан бии болгоно.

Үнгэрэгшэ жэлэй hүүлдэ ООН-до абтаhан, Корейдэхи сэрэгэй пленэйхид тухай асуудал тушаа резолюцида Гаррисоной позици эрид зүрилдэнэ гэжэ Индиин Арадай палатада үгэ хэлэхэ зуураа, премьер-министр Неру мэдүүлhэн байна. Корейн — Хитадай талын дурадхалнууд «хэлсээнүүдые хэхэ, тиихэдээ проблемые шиидхэхэ үндэhэ болохо ёhотой гэжэ найданабди» гэжэ Неру сэхэ мэдүүлээ hэн. Тиибэ яабашье, Гаррисоной позици дээрэhээ уршаглан Паньмыньчжоньдохи хэлсээнүүд дахин hаатажа байна.

Иимэ болоод байхада лейбористнуудай мэдээжэ лидер Эттли гэгшын Паньмыньчжоньдохи хэлсээнүүдэй ябасада дураа гутаhанаа общинануудай палатада мэдүүлhэниинь яhала ойлгосотой.

Черчиллиин хэлэhэн үгэ дотор германска проблемэ тусгаар hуури эзэлhэн байна. Черчилль хадаа тэрээниие «Европын доминирующе проблемэ» гэжэ зүйтэйгөөр нэрлээ hэн. Хэрбээ тэрээнэй сохом тиимэ юм hаань, германска проблемэ тухай Черчиллиин hанал бодолнууд тэрээнэй хэлэhэн үгэ соо тусгаар удхашанартай болохо зэргэтэй байгаа. Гэбэшье, энэ асуудалаар Черчиллиин хэлэhэн hанал бодолнууд уласхоорондын тэрэ «доминирующе» проблемые үнэхөөрөө шиидхэхэ гэhэн эрмэлзэлгэ гэжэ ябабашье тоологдохогүй байна.

Черчилль болбол Ялтинска декларациие ба Потсдамска шиидхэбэринүүдые найруулан зохёоходо өөрөө хабаадалсаhан юм. Тэдээн дотор эб найрамдалда дуратай, демократическа гүрэн болохо единэ Германиие шэнэдхэн байгуулгын үндэhэн дээрэ германска асуудалые бодоторынь шиидхэхэ гэhэн шухалын шухала принципүүд найруулагдаhан байгаа. Тиигээд Черчилль хадаа Ялтинска декларации ба Потсдамска шиидхэбэринүүд тухай дурасаншьегүйгөөр тараhыень түбхын түрүүндэ анхархаар байна.

Дээрэ дурсагдагша уласхоорондын документнүүдэй түүхэтэ удхашанарынь юун бэ гэхэдэ, дайнай үедэ түйлагдаhан ба дайнай дүүрэхэ үедэ сэхэ гэршэлэгдэhэн, германска асуудал тушаа hаналаа тааража, баруунай державанuудай ба СССР-эй хоорондо хэлсэhэн политика ба тодорхой хэлсээнүүд тэдээн дотор хэлэгдэhэн байха юм. Энэ талаараа эб найрамдалда дуратай ба демократическа гүрэн боложо Германиин нэгэдэхэдэнь туhалха тухай эдэ хэлсээнүүд «Россин аюулгүйе Баруун Европын эрхэ сүлөө ба аюулгүй байдалтай хамта хангаха» хэрэгтэ үлэмжэ шухала түйлалта болоно бшуу.

Премьер-министрын үгэ хэлэhэнэй hүүлээр, уласхоорондын харилсаануудай талаар Великобританиин хэжэ байгаа ябуулганууд агууехэ державануудай гараа табиhан хэлсээнүүдэй гол принципүүдтэ хэр зэргээр таараха байна ааб, тэдэнэй хоорондохи шэнэ хэлсээнүүд эб найрамдалые ба арадуудай аюулгүйе бэхижүүлхэдэ хэр зэргээр туhалха байна ааб гэжэ бидэнэр мүнөөшье hонирхохо байнабди.

Гэбэшье, баталhан хэлсээнүүдые баруун державануудай гансааран мэдээд арсадаг политика болбол арсалдаата ба шиидхэгдээгүй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ hаад хэжэ байhыень hүүлэй жэлнүүдэй дүй дүршэл гэршэлэн харуулна. Уласхоорондын шухалын шухала асуудалнууд тухай агууехэ державануудай хоорондо баталагдаhан хэлсээнүүд бодото дээрээ бэелүүлэгдэhэн байгаа hаа, мүнөө үеын уласхоорондын байдал тад ондоо байха hэн, уласхоорондын байдал мүнөөнэйхи шэнги тиимэ хурса ба шахардуу шанга байхагүй hэн. Тиимэ байхадань лаб этигэхэдэ болохо байгаа.

Энээнтэй дашарамдуулан 1925 оной суута Локарнска договор тухай hануулхада зохистой гэжэ Черчиллиин яахадаашьеб тоолоhыень тэмдэглэнгүй байжа болоногүй. Черчиллиин хэлээшээр болоходо, хэрбээ Германи Францида добтолоо hаань, Англи болбол французуудай талада байха, хэрбээ Франци Германида добтолоо hаань, Англи болбол немецүүдэй талада байха гэhэн «простой ёhон» дээрэ тэрэ договор үндэhэлhэн байгаа. Гэхэтэй хамта, локарнска системэ болбол агрессивнэ германска милитаризмда тэрэ сагтаа харгы гаргажа үгэhэн тухайнь Черчилль юушье хэлээгүй. Тэрэ системэ хадаа баруун тээшээ Германиин шунахайран ороходонь тэрээниие хизаарладаг байhан аад, зүүн тээшээ шунахайрал орохо арга олгодог, германска агрессиие СССР тээшэ шэглүүлдэг байhан юм. Локарнска политика дэлхэйн хоёрдохи дайниие бэлэдхэhэн шухала факторнуудай нэгэн байhаниинь мэдээжэ.

Германиин милитаристска, үhөөгөө абаха хүсэлтэй этэгээдүүдтэ өөhэдынгөө элдэб ябуулгануудые хэхэ эрхэ сүлөө үгтэдэг байгаа сагта, эб найрамдалда дуратай үндэhэ hууринууд дээрэ Германиин хүгжэхэ ябадалые хангаха зохистой хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдээгүй сагта германска милитаризм нилээд түргөөр hэргэдэг байна гэжэ, тиин германска агресси бидэнэртэ дахин аюул тохёолдуулхагүй юм гэhэн найдабариие германска гүрэнэй хүршэнэртэ формальна ямаршье найдуулга ба уялганууд олгохогүй байна гэжэ түүхэтэ дүй дүршэл харуулна.

Европын бусад оронуудай, түбхын түрүүндэ, Германиин хүршэнэр—Франци, Бельги, Голланди, Польша, Чехословаки ба бусад оронуудай аюулгүйе хангаха хэрэг тухай хэлэхэhээ байтугай, Великобританиин өөрыеншье аюулгүйе хангаха талаар хаража үзэхэ болоо hаа, Локарнда найдаха гэhэн хараа түсэб бүтэмжэгүй байха юм. Яахадааб гэхэдэ, Локарнын түсэбтэ тэхэрижэ ошохо гэhэн hэдэлгэнүүд хадаа нэгэ зарим оронуудынь нүгөөдэ зарим оронуудта эсэргүү уласхоорондын тогтууригүй ба хубилангы комбинацинуудые болон группировконуудые хэхэ үргэн ехэ арга боломжо олгохо байгаа. Тиигээд тэрэнь уласхоорондын харилсаануудые хурсадхаха байна.

Тиигээдшье мүнөө үеын Германида Локарнын идейнүүдые бэелүүлжэ яжа болoлтойб? Черчилль хадаа Локарнын идейнүүд тухай хэлэхэ зуураа, гансахан Германида өөртэнь бэшэ, мүн Европодо болон бүхы дэлхэйдэ аюулгүйе хангаха хэрэгтэ шиидхэхы удхашанартай Германиин нэгэдэлые hэргээн бодхоохо тухайда нэгэшье үгэ хэлээгүй.

Тэрэ хадаа бонаско ба парижска договорнуудые баталхын тула хэгдэжэ байгаа сепаратна ябуулганууд тухай саагуур абажа хэлэхэ зуураа, Германиин мүнөөнэй бутаранги байдалые тэрэ хэбээрнь бэхижүүлхэ ябадалда английска правительствын политикые шэглүүлнэ. Тэрээнhээ байтугай, Германиие бутаргаhан ябадал дүүрэhэн хэрэг болоо гэжэ, тэрэ хадаа тэсэжэ байхада болохоор үзэгдэл юм гэжэ Черчиллиин тоoложо байhаниинь тэрээнэй үгэ дээрэhээ харагдана.

«Баруун Германитай баталhан манай хэлсээнүүдые эгээн hайнаар баримталан бэелүүлхэ гээшэ манай правительствын бодото политика мүн» гэжэ Черчилль мэдүүлээ hэн. «Бидэнэр, — гэжэ премьер-министр тэмдэглээ hэн,—Баруун Германи тушаа бэедээ даажа абаhан уялгануудаа дүүргэхэеэ арсахые яажашье hанаалнагүйбди». Германиин бутархай байдалые, Баруун Германиие ремилитаризацилха ябадалые, Германиин энэ хубиие милитаризмын ба агрессивнэ реваншизмын гуламта болгохо ябадалые зүбшөөжэ, сепаратна ёhоор баталагдаhан бусад хэлсээнүүдые дүүргэхын тулада единэ, эб найрамдалда дуратай демократическа Германиие байгуулха зорилготойгоор агууехэ державануудай хоорондоо баталhан хэлсээнүүд орхигдоно гэжэ эдэ мэдүүлгэнүүд дээрэhээ ойлгогдоно бэшэ аал.

Советскэ политика хадаа германска проблемые хурсадхаhан шалтагаан болоhон хэбэртэйгээр Черчиллиин тад буруугаар хэлэhыень орхижо гаранабди. Германида бии болоhон байдалай үнэн бодото шалтагааниие Советскэ Союзай авторитетнэ түлөөлэгшэд нэгэнтэбэшэ тайлбарилhан байгаа, тиимэhээ тэдээниие эндэ дабтаhанай хэрэггүй. Зүүн Германидахи байдалые муугаар харуулхын тулада Черчиллиин суглуулжа хэлэhэн хатуу хатуу үгэнүүдые мүн лэ орхижо гаранабди. Бидэнэр хадаа Баруун Германидахи байдалые харуулхын тулада Черчиллиин хэлэhэн үгэнүүдтэ орходоо бүри хорон аяд, зүгөөр үлэмжэ зүб үгэнүүдые оложо шадаха байгаабди. Гэбэшье, мүнөө бэе бэеэ хараалсаhанай аша туhа байхагүй.

Германиие хубаарилан таhалха гээшэ Европын центртэ дайнай аюулай газарые hөөргэнь hэргээhэн ябадал болоно гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ байха ёhотой. Германска арад хадаа зуу шахуу жэлэй саада тээ ехэ хүсэ гаргажа, хохидол үзэжэ түйлаhан нэгэдэлээ дахин алдахаяа тэсэхэгүй байна. Тиимэhээ, Германи тушаа гол зорилго юун бэ гэхэдэ, германска гүрэнэй мүнөөнэй таhаранги байдалые усадхаха, агууехэ державанuудай Потсдамска хэлсээнүүдэй гол принципүүдтэй зохилдуулан Германитай эбэй договорые бэлэдхэн баталха, единэ, демократическа, эб найрамдалда дуратай Германиие байгуулха ябадал хангаха хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта, германска агрессиhээ нэгэнтэбэшэ хохидол үзэhэн оронууд германска милитаризмын дахин hэргэхэ ябадалые болюулха тухай hаналаа шухалашалан табиха ёhотой. Энээнтэй нэгэн доро, Германиин амгалан ёhоной промышленностиие хүгжөөхын тулада, дэлхэйн экономическа ажабайдалда үйлэдбэриин-техническэ хэмжээнэйнгээ зэргээр тэрээнэй хабаадалсахын тулада, тэрэнэй баян национальна культурын дам саашаа ургахын тулада немецкэ арадта бүхы условинууд хангагдаха ёhотой.

Энэ талаар шэнэ договор хадаа агууехэ нацые богоолшолон дараха шэглэлтэй байhан версальска системын алдуунуудые дабтаха ёhогүй. Версальска системын авторнууд хадаа Германиин ремилитаризацилгые бодото дээрэнь болюулхада орходоо, харин дэлхэйн рынногууд дээрэ конкурент болгохогүйгөөр Германиие экономическа талаарнь hэргээхэгүй гэжэ hураггүй ехээр оролдодог байhаниинь хэндэшье нюуса бэшэл.

Германиие нэгэдүүлхэ ба тэрээнтэй эбэй договор баталха гэхэ мэтын шухалын шухала асуудалнуудые тойрон гарахадаа, Баруун Германиин үмэнэ абаhан hүүлэйнгээ сепаратна уялгануудые английска правительствын үнэн сэхээр дүүргэхэ байhаниие тэмдэглэхэдээ, Черчилль болбол мүнөөнэй дэлхэй дээрэ бии болоhон арсалдаата зүйлнүүдые шиидхэхэ гэhэн эрмэлзэлгэ үгэ соогоо хэлэхэ аабза гэжэ тэрээнhээ хүлеэжэ байгшадые гайхуулба.

Германска агресси дахин гаргуулхагүйн зорилгоор Лондондо 1942 ондо баталагдаhан харилсан туhалалсалга тухай англо-советскэ договорой бии байhаниие Черчиллиин огто дурасаагүй гараhаниинь анхархаар байха юм. Гэхэтэй хамта, энэ договор хадаа СССР-эйшье, тэрэшэлэн Англиингшье аюулгүй байдалые бэхижүүлхын тулада баталагдаhан байгаа, тэрэ хадаа германска асуудалаар, уласхоорондын гол шухала документнүүдтэй, тэрэ тоодо Потсдамска хэлсээтэй дүүрэнээр тааралданги байха юм.

Өөрынгөө үгэ соо Черчилль болбол австрийска асуудал дээрэ тогтоод, Австритай гүрэнэй договор баталагдаа hаа, мүнөө үеын уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулхада туhалха hэн гэжэ зааба. Энээнтэй дашарамдуулан австрийска договор тухай асуудал шиидхэхэ ябадалые унжагайруулhанай түлөө сэхэ харюусалгые США-гэй, Великобританиин ба Франциин правительствонууд даахa ёhотой гэжэ тэмдэглэхэ зэргэтэй, юундэб гэхэдэ, тэдэнэр хадаа дүрбэн державануудай хоорондо энээнэй урда тээ зүбшэн хэлсэгдэhэн хараа бодолнуудhаа ехээр хэлбэриhэн байhаhаа гадна, тэдээниие сэхээр арсаhан байха юм.

Хэтэрхэдээ, баруунай гурбан державанууд үни удаан зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр дүрбэн державануудай hаналаа тааража зохёоhон Австритай баталагдаха гүрэнэй договорой текстhээ арсаhан байна. Тэдэнэр хадаа СССР-гүйгөөр, өөhэдынгөө зохёоhон «хуряангы договор» гэдэгые хэлсэжэ зохёогдоhон энэ текстдэ эсэргүүгээр табиhан байна. Тиигээд тэрэнь Советскэ Союзай эрхэнүүдые, тэрэшэлэн австрийска арадай демократическа эрхэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулhан байна.

Австритай гүрэнэй договор баталха зам дээрэхи hаад түбэгүүдые зайсуулха арга боломжын сохом хэнhээ дулдыдажа байhыень эдэ бүгэдэ харуулна.

Британска премьер-министрын бүхы элидхэл соо Хитад тухай нэгэшье үгэ хэлэгдээгүй байhанда общинануудай палатада үгэ хэлэхэ зуураа хэдэ хэдэн депутадууд анхарал хандуулhан байгаа. Эдэ мэтын ажаглалтанууд зүйтэй юм.

Социальна прогрессэй үргэн дардам харгыда Хитад арадай гараhан дээрэhээнь уласхоорондын байдалда ехэшэг хубилалта болоhон байна. Британска премьер-министр энээниие анхарангүй гараха ёhогүй байгаа. Хэрбээ тиихэдэ Хитад тухай асуудал дээрэ Черчиллиин тогтоошьегүй hаань, общинануудай палатадахи лейбористнуудай лидер Эттли гэгшэ агууехэ Хитадай Арадай Республикын хуулита эрхэнүүд ба интересүүдые тоонгүй байжа болохогүй гэжэ hануулба.

«Хитад хадаа,—гээд Эттли хэлэбэ,—Аюулгүйн Соведтэ эзэлхэ hууриия эзэлхэ ёhотой. Хараад үзэхэдэ, тэрэ хадаа нилээд хүсэтэй держава боложо байна, тэрэ хадаа ехэ Табашуулай гэшүүдэй нэгэниинь байха эрхэтэй юм».

Эттли хадаа коммунизмда дуратай байhандаа иигэжэ мэдүүлээ бэшэ (Эттлиие коммунизмда дуратай гэжэ гансал Маккарти хардаа hаа хардаха, ондоо тиигэхэ хүн байхагүй), харин политическэ интересүүдэй үндэhэ hуури болгошо Англиин реальна экономическа интересүүдэйнь түлөө тиигэжэ хэлэhэн байгаа ёhотой. Хитадтай харилсаагаа заhахые Англиин яахадаа хүсэхэ ёhотойе Эттли зүйтэйгөөр тайлбарилна. США-тай худалдаа наймаа үргэдхэхэ гэhэн Англиин найдалгань нилээд ехээр hулараа, тиигээд, худалдаа наймаае бага болгоhон дээрэhээ тохёолдоhон гарзые США-гэй «туhаламжа» бүтлэжэ шадахагүй байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. «Туhаламжа бэшэ, харин худалдаа наймаа хэрэгтэй» гэhэн хараа бодолые Эттли хамгаална. Англиин, теэд гансашье Англиин бэшэ, мүн бусадшье оронуудай гол шухала интересүүдые хаража үзэбэл, Эттлиин хараа бодолые буруу гэжэ hанахаар бэшэ. «Сэрэгэй ябуулганuудта хабаадахагүйешье товарнуудаар hаа, Хитадтай худалдаа наймаа бү хэгты гэжэ маниие саг үргэлжэ баадхажа байдаг. Бидэнэр Хитадай энэ асуудалые шиидхэхые ондоо ямаршье орондол адляар тон ехээр тэрэшэлэн хүсэнэбди», гэхэ мэтээр Океанай саада тээхи союзнигуудаа Эттли зэмэлнэ.

Лейбористска парти доторхи оппозициие толгойлжо байгаа ондоо элитэ лейборист—Бивен гэгшэ Хитадтай харилсаагаа заhаха проблемые дары шиидхэлгын шухалые бүри хүсэтэйгөөр тэмдэглэhэн мэдүүлгэнүүдые hая хэhэн байна.

Баруунай гүрэнэй зарим ажал-ябуулагшад колониальна ба хахад колониальна арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе «Москваhаа тухирагдадаг хэрэг» гэжэ тоолодог байна. Черчилль болбол антикоммунистическэ үзэлөөрөө тэдээнhээ дутахагүйшье байжа болохо. Гэбэшье, тэрээнэй үгэ дээрэhээ хаража үзэхэдэ, өөрынгөө тэрэ үзэлые үгэ соогоо ехээр уудалан гаргажа харуулаагүй. Тэрээнэй дооро дурсагдатша мэдүүлгэниишье энээн тухай гэршэлнэ: «Минии hанахада,—би өөрынгөө hанал хэлэхые зүрхэлнэб,—сиамска хилэ тээшэ Вьетминэй сэрэгүүдэй гү, али тэдээнэй фуражирска отрядуудай гэнтын дабшалта хадаа Соведүүдэй тухирhан хэмжээ-ябуулга мүн гэhэн тобшолол хэхыемнай маниие баадхаха ёhогүй гэжэ хэлэхэ зэргэтэй».

Азида гү, али дэлхэйн бүмбэрсэгэй али нэгэн хубида национальна ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй улам бүри хүсэтэй боложо байhанай шалтагаануудые сэгнэхэдээ бодото баримтануудые баруунай гүрэнэй ажал-ябуулагшадай бүри ехээр тоодог болохо тумань, «Баруун» ба «Зүүн» зүгүүдэй хоорондо бэе бэеэ ойлголсохо арга боломжо улам ехэ болохо, хэрэггүй үлүү зүрилдөөнүүдые ба шуhа адхаралгые зайлуулан болюулха арга боломжонууд бүри ехэ болохо байна.

Буржуазна гүрэнүүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэд уласхоорондын харилсаануудтахи арсалдаата зүйлнүүдые эбэй ёhоор шиидхэбэл зохистой гэhэн юрэнхы деклараци хээд дүүргэдэг байна. Тиигээд Черчилль хадаа тэдээн шэнгээр юрэ хэлээд дүүргээгүй гэжэ тэмдэглэхэ зэргэтэй. Тэрэ хадаа уласхоорондын байдалай онсо шухала асуудалнуудые хаража үзэхэ арга методууд тухай конструктивна дурадхалнуудые хэhэн байна.

«Гол гүрэнүүдэй хоорондо эгээн дээдэ нюурнуудай зүблөөн удаанаар хойшолуулагдангүйгөөр болохо ёhотой», тиигээд «энэ зүблөөндэ шадаал hаа үсөөн тоото гүрэнүүд ба нюурнууд хабаадаха ёhотой. Энэ уулзалга гол түлэб официальнабэшэ, мүн нилээд хаагдамал ба тусгаарланги байха ёhотой» гэжэ Черчилль мэдүүлбэ.

Иигэжэ, баруунай зарим гүрэнэй ажал-ябуулагшадта орходоо тад ондоогоор Черчилль болбол зүблөө зарлаха гэhэн дурадхалаа ямар нэгэн талын уридшалhан али нэгэн уялгануудтай холболдуулан табинагүй.

Эбтэ харилсаануудай оршон байдал соо нэгэ талань нүгөө талада, тиигээд Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз шэнги тиимэ хүсэтэ талада, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудаар хэлсээнэй уридшалhан условинуудые баадхажа болохо хэбэртэйгээр hанадаг ушар ехээр эндүүрhэн ябадал мүн. Черчилль хадаа уласхоорондын харилсаануудай талаар үни олон жэлнүүдэй баян дүй дүршэлтэй болоhон туладаа иимэ эндүүрил хэнэгүй. Нэгэ hаа дайнай үедэ илагша талань илагдаhан таладаа, үгышье hаа хүсэнүүдэйнгээ тэнсээгүй байхадань, хүсэ ехэтэй талань хүсөөр бага талаяа даража дээрэмдэхэ ба хүсэ хүртэшэгүй дайгаар айлгажа «эбэй» условинуудые тэрээндэ баадхажа абхуулха хүсэлтэй байхадань, хэлсээнүүдэй уридшалhан условинуудай баадхагдажа болохо байhыень, уласхоорондын практикадахи бүгэдэндэ мэдээжэ энэ ушар ёhые Черчилль хараадаа абалсангүй байжа шадаагүй.

Ехэшье үни болоогүй, hаяшаг байхада гүрэнүүдэй хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай нюур нюураараа уулзажа hанамжаяа хэлсэдэг дүй дүршэлhөө абтажа Уинстон Черчиллиин дурадхал хэгдэhэн байгаа ёhотой. Тиигээд энэ дурадхалайнь шухала байhые тэмдэглэнгүй байхын аргагүй. Энэ дурадхал тушаа дэлхэйн олон оронуудта hайнаар хэлсэгдэжэ байhан ушар тэрээнэй удхашанартай байhые батaлан харуулна.

Тиимэ болохолоороо, ядахадаа зарим тэды гол проблемэнүүдые шиидхэхэ, тиигэжэ уласхоорондын аренэ дээрэхи хатуу хурса байдалые зөөлэрүүлхэ гэhэн Черчиллиин үгэ соохи уряал мүнөөнэй оршон байдалда хүсэд таарамжатай байна.

Британска премьер-министрын хэлэhэн үгэ тушаа США-гэй гүрэнэй департаментын мэдүүлгэ майн 13-да гараа hэн. Гэхэтэй хамта, тэрэ мэдүүлгэнэй текстые hайшаагаа хүнби гэжэ президент Эйзенхауэр мэдээсэбэ.

Үсөөн тоото гүрэнэй ажал-ябуулагшадhаа зүблөө эмхидхэхэ гэhэн Черчиллиин дурадхал госдепартаментын мэдүүлгэ соо буруушаагдаhагүй. Гэбэшье, ганса Советскэ Союзhаа нэхэгдэхэ ёhотой уридшалhан условинууд тухай мэдээжэ болоhон идей тэндэнь дахин дэбжүүлэгдэнэ. Паньмыньчжоньдо боложо байгаа хэлсээнүүдэй амжалтатайгаар ябахын тулада, австрийска договор тухай асуудалые шиидхэхын тулада СССР хадаа юун бэ даа, үшөө нэгэ юумэ хэхэ ёhотой гэжэ тэндэнь хэлэгдэнэ. Тиигээд эдэ хоёр ушарнуудай алинданшье, хэрэгэй бүтэмжэ Советскэ Союзhаа бэшэ, харин дурсагдагша хоёр ушарта өөhэдынгөө «зүйтэй хубитые» үшөө оруулаагүй Холбоото Штадуудhаа ба Англиhаа дулдыдана гэжэ тон эли тодоор харагдана.

Англиин политическэ партинуудай элитэ түлөөлэгшэдөөр дэмжэгдэhэн Черчиллиин хараа бодолые Холбоото Штадуудай мэдээжэ харюусалгата нюурнууд «даруугаар», «хүйтэнөөр» угтаhаниинь хэблэлэй мэдээсэлнүүдhээ, тэрэшэлэн США-гэй госдепартаментын мэдүүлгэhээ харагдана. Англи ба США-гэй гүрэнэй ажал-ябуулагшадай хараа бодолнуудай зарим тэдыгээр хоорондоо ондоо болоhон ушарынь тэдээнэй хоорондо улам тодоржо байгаа экономическа зүрилдөөнүүдээр тайлбарилагдажа боломоор юм. Тиигээд энэнь барууневропейскэ оронуудай худалдаа наймаае хизаарлаха зорилготойгоор Холбоото Штадуудай бэелүүлдэг хараа шугамтай ехэхэн холбоотой байна.

Черчиллиин тодорхой хэдэ хэдэн мэдүүлгэнүүдтэ советскэ олониитын hанал бодолой буруушаалтайгаар хандаhан тухайнь дээрэ хэлэгдээ hэн. Энээнэй хажуугаар, Черчиллиин хэлэhэн үгэ соохи зарим конструктивна моментнүүдые СССР-тэ олониитын hанал бодол hонирхолтойгоор угтаhан байна. Тэдэ моментнүүд Черчиллиин толгойлжо байгаа английска правительствын бодото хараа бодолтой али зэргээр тудалдаха байhаниинь ерээдүйн саг харуулна бэзэ.

Эб найрамдалай хэрэгые хамгаалжа байгаа советскэ хүнүүдэй ба уласхоорондын хүн зоной hанаа зобооhон шэнжэ тэмдэгүүд бүри мүнөөнhөө үзэгдэдэг болоhые мэдэрэнгүй байхын эргагүй. Агууехэ державануудай хоорондо хэлсээнэй магад боложо эхилээ hаань, нэгэ хараа шугам гэхэ гү, али уридшалан таарaлдажа хэлсэhэн нэгэ хараа бодол зохёохо зорилготойгоор гурбан державануудай—США, Англи ба Франциин правительствонуудай толгойлогшонорой уулзахаар хараалагдажа байhан тухайнь эндэ хэлэгдэнэ. Хэрбээ үнэхөөрөө энэ тиимэ юм hаань, баруунай державанууд хадаа СССР-hээ амяарлан, өөhэд хоорондоо лэ үгээ нэгэдэжэ байдаг хараа шугамаа хойшодоошье үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэй байна.

Тэрээнтэй нэгэн хамта, Черчилль болбол «эгээн дээдэ нюурнуудай зүблөөе» зарлаха тухай дурадхалайнгаа үзэгhөө бэшэшье hаань, зүгөөр удхаhаань бодото дээрээ арсажа эхилэнхэй гэжэ энэ ушар харуулна. Юуб гэхэдэ, тэрэ зүблөөндэ СССР-эй хабаадалсаха байhан туладань уридшалан хэлсэжэ зохёоhон ямаршье эрилтэнүүдгүйгөөр тэрээндэ сугларха ёhотой байгаа. Тиигээд зарлагдахаар хараалагдажа байгаа, гурбан державануудай толгойлогшонорой уулзалга хадаа хожомынь Советскэ Союзай урда табиха эрилтэнүүдые тэдэнэй хамтаран хэлсэжэ, уридшалан зохёохын тулада хэгдэхэ зорилготой байгаа ёhотой.

Энээнтэй хамта, үнгэрэгдэхөөр хараалагдажа байгаа гурбан державануудай толгойлогшонорой уулзалга болбол идеологиин ба социально-политическэ байгуулалтын принципүүдээр гүрэнүүдые бэе бэедэнь зүрилдүүлэн табиха гэhэн, алишье талаараа бүтэмжэгүй хуушан хараа шугамые үргэлжэлүүлhэн ябадал болоно.

Баруунай державанууд дахин амяарлан, хоорондоо шэнээр хэлсээ хэжэ байhан ябадал хадаа уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулхада туhалхагүйhөө гадна, харин уласхоорондын шахардуу байдалые бүри ехэ болгожо болохо байhаниинь яhала ойлгосотой.

Ондо ондоо гүрэнүүдэй социальна системэнүүдэй хоорондо хэдышье ехэ илгаатай байбалынь, эдэ гүрэнүүдэй арадуудай hанал хүсэлэй дам дамаа тааралсажа байдаг онсо шухала зүйлнүүд яhала олон бии байhаниинь мэдээжэ. Тиимэ онсо шухала зүйлнүүдтэ түбхын түрүүндэ юун хабааданаб гэхэдэ, эб найрамдал, арадуудай хоорондохи худалдаа наймаанай—экономическа ба культурна харилсан туhалалсалгые хүгжөөлгэ хабаадаха байна.

Советскэ Союз хадаа эб найрамдалые хангаха зорилготой, гүрэнүүдэй хоорондохи экономическа ба культурна барисаае али болохо үргэнөөр хангаха зорилготой ямаршье дурадхалнуудые хүсэд анхаралтайгаар ба үнэн сэдьхэлhээ хаража үзэхөөр хэзээдэшье бэлэн байна.

(«Правдын» майн 24-нэй түрүү бэшэг).

БМАССР-эй 30 жэлэй ойдо

Улан-Удэ город

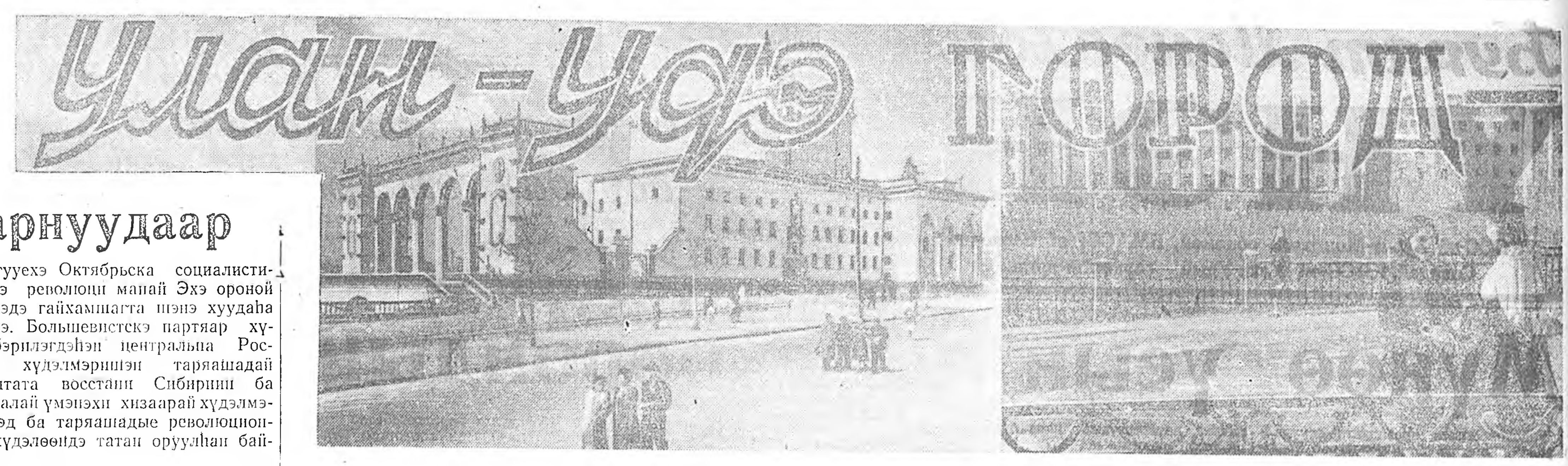

Түүхэтэ газарнуудаар

1901—1904 онуудта Россин гүрэнэй европейскэ хубида болоһон революционно хүдэлөөнэй дэбжэлтэ холын Сибирьтэшье яһала тодоор үзэгдэһэн байгаа бэлэй. Эдэ онуудта Верхнеудинскда манай республикын большевистскэ организаци анха түрүүн бии болоһон юм. Түмэр замай депогой хүдэлмэришэдэй дунда байгуулагдаһан социал-демократическа организациин эмхидхэгшэнь ба хүтэлбэрилэгшэнь РСДРП-гэй Читинскэ комитет байгаа һэн. Комитедэй хүтэлбэрилэгшэд, профессиональна революционернүүд, В. И. Ленин ба И. В. Сталинай соратнигууд, шалгарһан большевигууд В. К. Курнатовский, И. В. Бабушкин байһан юм.

Депогой хүдэлмэришэд ородой нэгэдэхи революциин үедэхи революционно тэмсэлдэ тон эдэбхитэйгээр ба эмхитэйгээр оролсоо һэн.

Улан-Удын станциин дэргэдэ түмэр замай һургуулиин багахан модон гэр байдаг. Тэрэ гэр соо 1905 оной революциин үедэ түмэр замай хүдэлмэришэд большевигүүдэй хүтэлбэри доро митингнүүдые ба суглаануудые зарладаг байгаа һэн. Бүхэроссийскэ түмэрзамайхидай забастовкын боложо байха үедэ бии болгогдоһон стачечна комитет тэрэ гэртэ хүдэлмэрилдэг байгаа.

Манай городой ажалшад хадаа Верхнеудинск станциин хүдэлмэришэдые ба албахаагшадые саазалан алаһан хаанта засагай жэгшүүритэ муухай хэрэгые хэзээдэшье мартахагүй. 1906 оной февралиин 10-най үдэр, хаанта засагай алууршан генерал Ренненкампф хэдэн олон хүдэлмэришэдые харатай муухайгаар алаһан байгаа бэлэй.

1906 оной февралиин 10-да РСДРП-гэй Верхнеудинска группын хэрэгээр сэрэгэй сүүд болоһон юм.

РСДРП-гэй Верхнеудинска организациие хаанай алууршад хайра гамгүй бута сохёо һэн. Меллер-Закомельский манай партиин 100 гаран гэшүүдые арестовалһан ба сүлэлгэдэ ябуулһан байха юм. Алууршан генерал Ренненкампф организациин хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэдые — Гольдсоболь, Шульц, Медников гэгшэдые буудажа алаа һэн. Гэбэшье, 1906 оной зун РСДРП-гэй Верхнеудинска группа шэнээр дахин эмхидхэгдэжэ, өөрынгөө зэргэдэ 50 гэшүүдтэй болоо һэн. Шуһаша Ренненкампфын Верхнеудинска организациин хүтэлбэрилэгшэдые саазалжа алаһанһаа хойшо жэл үнгэрөөд байхада, 1907 оной февралиин 12-ой үдэр саазалагдан алуулагшадай хүүр дээрэ демонстраци эмхидхэгдэһэн юм.

Верхнеудинска түмэр замай хүдэлмэришэд Агуухэ Октябрьска революци болотор тэмсэлээ үргэлжэлһөөр ерээ һэн. 1913 — 1914 онуудта Верхнеудинска станциин депогой хүдэлмэришэдэй дунда М. В. Фрунзе революционно ажал ябуулгаа хээ һэн. М. В. Фрунзе Чита городһоо манай эндэ ерэжэ, революционно-пропагандистска хүдэлмэри ябуулхадаа Василенко гэжэ фамилитай ерэдэг байгаа.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революци манай Эхэ ороной түүхэдэ гайхамшагта шэнэ хуудаһа нээбэ. Большевистскэ партяар хүтэлбэрилэгдэһэн центральна Россин хүдэлмэришэн таряашадай илалтата восстани Сибириин ба Байгалай үмэнэхи хизаарай хүдэлмэришэд ба таряашадые революционно хүдэлөөндэ татан оруулһан байгаа.

1917—1920 онуудта түмэр замай депогой хүдэлмэришэд Соведүүдэй засагай түлөө тэмсэлдэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна. Улан-Удэ городой Железнодорожно үйлсөөр байдаг багахан гэрэй ханада үлгөөтэй байдаг мемориальна доска дээрэ «1918—1919 онуудта энэ гэр соо Верхнеудинска подпольно комитет хүдэлмэрилөө һэн» гэһэн бэшэг тэрэ үеын байдалые маанарта һануулна.

1918 оной эхеэр Верхнеудинскда Советскэ засагай органууд бии болоо һэн. Смолиной ба Советскэ үйлсэнүүдэй буланда № 50 гэртэ хүдэлмэришэдэй депутадуудай Верхнеудинска Совет байгаа юм. Энэ Соведые манай республикын ажалшадта инагаар һанагдадаг элитэ революционер В. М. Серов толгойлон хүтэлбэрилдэг байгаа.

1918 оной август һарада Бурят-Монголой территориие сагаантан ба хариин интервентнүүд — японецууд ба американецууд булимтаран эзэлһэн юм. Американо-английско-японско империалистнуудай зарсанар Сибирьтэ — адмирал Колчак, Прибайкальеда—атаман Семенов, барон Унгерн, Калмыков гэхэ мэтэнүүд эзэдэйнгээ даалгабаряар муухай, шуһата хара хэрэгээ хэһэн юм. Интервентнүүд ба сагаангвардейскэ алууршадай гарһаа мэдээжэ революционернүүд Ц. Ц. Ранжуров, К. А. Масков ба бусад хэдэн мянган түрүү хүдэлмэришэд ба таряашад алагдаһан байгаа бэлэй. Ноёд, лама, кулагууд ба тэдэнэрэй идеологууд—буржуазна националистнууд сагаантан ба интервентнүүдэй хүлһэнэй зарсанууд болоо һэн.

Республиканска хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн мүнөө байгша гэрэй подвал соо семеновко бандидууд ба интервентнүүд манай городой хэдэн олон эрхим хүнүүдые хэрзэгы муухайгаар алаһаниинь олондо мэдээжэ.

Городой амаралгын ба культурын парк дотор сагаангвардеецүүдээр, американо-японско интервентнүүдээр зобоогдоһон ба алагдаһан улаангвардеецүүдэй хүүрнүүд байдаг. Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэ Верхнеудинскые сүлөөлгын түлөө байлдаанда наһа бараһан Улаан Армиин боецууд ба партизануудай хүдөөлэгдэһэн хүшөө бии юм.

1920 оной апрель һарада, Верхнеудинск городые сүлөөлһэнэй һүүлээр Соведүүдэй талмай дээрэ Советскэ засагай түлөө, хизаар ороноо сагаангвардеецүүд ба хариин интервентнүүдһээ сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ наһа бараһан тэмсэлшэдэй дурасхаалые мүнхэжүүлхэ зорилгоор памятник баригдаһан юм.

Намжил БАЛДАНО.

Советскэ засагай түлөө тэмсэлдэ наһа барагшадта Бурят-Монголой ажалшадай үмэнэһөө Улан-Удэ городой Соведүүдэй талмай дээрэ табигдаһан памятник.

Ц. ЖИМБИЕВ.

УЛАН-УДЭМ ТОЛОРНО

Алдарта Москвагай
Аша город һүниндөө
Алтарһан туяагаар
Ялархадаа һонин даа.

Энхэргэн Бурядайм
Эгээл һайхан мүрэнүүд
Эндэһээ хүтэрэлдэн
Эбтэй саашаа урданад.

Намдуухан долгин дээрэнь
Мянга түмэн галхануud
Миралһан гэрэлээ
Миндаһалан үлхэнэд.

Тэдэнэй туяанууд
Тэнгэриһээ бэшэ юм.
ТЭЦ, завод, комбинат,
Театрнуудай элшэ юм.

Хүнхинөө пароходой,
Хүүргээр гүйһэн „ЗИМ"-үүдэй,
Ханилһан бидэнэй
Орденуудай толон лэ.

Алдарта Москвагай
Аша город һүниндөө
Алтарһан туяагаар
Ялархадаа һонин даа.

Арад зоной аша туһада

Үглөөгүүр... Заахан хүүгэдые хүтэлһэн эхэнэрнүүд городой үргэн үйлсэнүүдээр нишэ тиишээ хүхюун дорюунаар алхалнад. Эдэ зол жаргалта эхэнүүд хүүгэдээ ясли ба садуудта хүргэжэ үгөөд, ажалдаа ошохоёо яаранад.

Манай советскэ Эхэ орон ерээдүй үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал оролдолго гаргана. Гансахан энэ табадахи табанжэлэй туршада яслинуудай, һургуулинуудай too 20 процент, хүүгэдэй садуудайхи — 40 процентээр үргэдхэгдэхэ юм.

Партиин XIX съездын директивэнүүдээр хараалагдаһан энэ зорилгонууд мүнөө манай столицада бэелүүлэгдэжэ байна. Жэшээлхэдэ, энэ жэлэй туршада Улан-Удэдэ хүүгэдэй 2 ясли, хүүгэдэй нэгэ байшан баригдаха байна.

Мүнөө городто хүдэлмэрилжэ байгаа 20 шахуу хүүгэдэй садууд ба яслинуудта 1000 гаран хүүгэд хүмүүжүүлэгдэнэ. Тэдэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ бүхы арга боломжонууд тус садуудта бии. Тусхай мэргэжэлтэ хүмүүжүүлэгшэд хүгжэм наадаха, дуу дуулаха, элдэб наада наадаха, уран зүйлнүүдые хэхэ гэхэ мэтэдэ хүүгэдые аяар багаһаань һургажа захална.

Садай хүмүүжүүлгэ хүүгэдэй һургуулида ошоходонь ехэ туһа нүлөө үзүүлдэг юм.

* * *

Хүн зоной элүүрые сахилга улам һайжаруулха ба хүгжөөхэ хэрэгтэ манай парти ба правительство анхаралаа хододоо хандуулжа байдаг. Тэрэнэй ашаар манай столица Улан-Удэдэ медицинскэ эмхи зургаануудай too жэл ерэхэ тудам олоширно. Мүнөө город дотор 10 больница, 4 поликлиникэ, нарайлалгын 5 гэр, санитарно-эпидемическэ 2 станци ба бусад медицинскэ эмхи зургаанууд хүдэлмэрилнэ.

Энэ жэлдэ үшөө хоёр больница, хоёр поликлиникэ баригдаха юм.

Мүнөө эмнэлгын эмхи зургаанууд энээнһээ урда үзэгдөөгүй шэнэ түхеэрэлгэнүүд ба элдэб янзын инструментнүүд болон аппарадуудтай болонхой. Эдэ түрүү техникые хэрэглэн мэргэжэл ехэтэй врачнар үбшэнтэниие амжалтатайгаар аргална.

Хүдөө нютагуудһаа ерэһэн үбшэнтэндэ туһаламжа һаадгүйгөөр үзүүлжэ байха зорилгоор городой центральна поликлиникэдэ тусхай врач хүдэлмэрилнэ. Хүдөөһөө ерэгшэдые рентгеновскэ лаборатори ямаршье һаадгүйгөөр хангана.

Элүүрые хамгаалха министерствын мэдэлдэ байдаг 11 автомашиные, хэдэн санитарна самолёдуудые хэрэглэн, республикадаа мэдээжэ врачнар нүхэд Раднаев, Никифорова, Шопхоев, Дульбеев ба бусад үбшэнтэнэй уряалаар нютагтань ошожо, туһаламжа үзүүлдэг байна.

Иимэ медицинскэ туһаламжые арад зон ямаршье түлэбэригүй абажа байдаг юм.

Хүхюун сэнгэлигээр ажаһуунабди

Городой асфальттай талмайнууд дээгүүр, асфальттай ба модон тротуарнууд дээгүүр сэнхир хүхэ үнгэтэй, гурбан хүлтэй велосипедүүдые унаһан 3—5 наһатай бишыханууд, зол жаргал түгэс гражданинуудай нишэ тиишээ түйлгэлдэхэнь һүүлэй үедэ хараа байса олошороо. Юуб гэхэдэ, Улан-Удын Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артель тиимэ велосипедүүдые үйлэдбэрилдэг болоо...

Үхибүүдэй эхэ эсэгэнэр тэдээнээ хаража, сэдьхэлээ ханан, бүтүү ехээр баясан, яралгүй нэгэн—хоёр гэшхэлжэ ябадаг байна.

Ажаглан харахада сэдьхэлдэ аятай энэ юрын үзэгдэл саанаа гүнзэгы ехэ удхатай. Ажалшадай ажана байдалые һайжаруулха хэрэгтэ түрэл Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын тон ехэ анхарал оролдолго хандуулжа байдагыень харуулһан толотомо гэршэнүүдэй нэгэниинь болохо байна.

Социализмын экономическа гол хуули ёһоной гол шухала шэнжэнүүд ба эрилтэнүүдые тайлбарилха зуураа, нүхэр Сталин иигэжэ зааһан байна: «Социализмын экономическа гол хуули ёһоной гол шухала шэнжэнүүд ба эрилтэнүүдые иимэрхүүгээр найруулжа болохо гэбэл: эрхим дээдэ техникын база дээрэ социалистическэ үйлэдбэрилгые таһалгаряагүй ургуулха, нарижуулан һайжаруулха зэргээр бүхы обществын саг үргэлжэ ехэ болодог материальна, культурна эрилтэнүүдые эгээл ехээр хангаха ябадал болоно» (Сталин. «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд», нюур 49).

Бүхы Советскэ Союз доторхидол адли, манай городой ажалшадта ажана һайн, культурна ажабайдалай бүхы услови байгуулагданхай. Элдэб зүйлэй эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангагданхай, культурна түхеэрэлгэтэй, гоё һайхан магазинууд, арюун сэбэр баннинууд, столовонууд, чайнанууд, пекарнинууд, парикмахерсканууд, зохид гоё «Победа» таксинууд, автобусууд—эдэ бүгэдэ ажалшадай ажабайдалай эрилтэнүүдые хангана.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараанай ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй гүрэнэй розничэ сэнгүүд жэл бүри химдаруулагдажа, ажалшадай ажана байдал улам һайжарна. Промышленна эд бараанай улам бүри элбэгжэхэтэй хамта, тэрээнэй шанарынь һайжарна, ассортиментнь үргэдэнэ.

Тиин ажалшадай ажабайдал жэлһээ жэлдэ, һараһаа һарада, үдэрһөө үдэртэ һайжарна.

* * *

«Баһашье гоё даа, юу хэлэхэб!», «Иимэ гэхээр!» гээд эрхиигээ ёдойлгомо гоёор дотороо түхеэрэгдэһэн, шэмэглэгдэһэн Бурят-Монголой Ленинэй ордента оперо ба баледэй театр соо «эдэшиин яһагүй юм гү» гэжэ хүхирүү хүнэй хэлэмээр уян нугархай, солбон сомор, сарюун сэлмэг басагадай прагуу һайхан, сэдьхэл эльбэмэ хүгжэм доро гүйсэдхэдэг «Хун шубуута нуурые» гү, али арадтаа алдартай дуушадай «Саянай хормойдо» гэжэ оперодо бүжэлэн дуулахые шагнаад, һүниин тэнгэй ойротожо байхада, хоёр тээгүүрээ электрическэ фонарьнуудаар яларанхай Ленинскэ үйлсөөр уруудан, арюун агаараар амилан ябахада хэды шэнээн зохид бэ! Бэе амаранхай, сэдьхэл хананхай, баяртай золтой гэшхэлхэш!

Зунай номгон сэлмэг, һарата һайхан үдэшэ городской гү, түмэрзамшадай сад соогуурхи захаараа элдэб үнгын таримал сэсэгүүдээр, электрическэ лампануудаар толорһон «үйлсэнүүдээр»— самсаалнуудаар хашалгүй аалиханаар гэшхэлэн, дүмүүхэн һэбшээндэ бургааһа уляангирай набшаһануудай һаршаганалдан шэбэнэлдэхые шагнажа ябахада гү, танцын талмай дээрэ «Дунайн долгинууд» гэжэ вальсын прагуу һайхан хүгжэм доро үй түмэн нүхэдэйнгөө дунда инагхан гансатаиа жиигаса эрьелдэжэ ябахада гү, тэндэхи ёохорой талмай дээрэ хүтэрэлдэнхэй дүхэригүүдэй нэгэндэ оронхой, дуратай һайхан дуугаа хонгёо гоё хоолойгоор ханатараа, хүлэртэрөө дуулажа ябахада хэды шэнээн зохид бэ! Хэды шэнээн ехэ жаргал, хэды шэнээн гоё амаралта гээшэб!

Амаралтын үдэр ажалшадые зөөдэг пароход дээрэ һуугаад, һэрюун һэбшээндэ хасараа таалуулан, үһэеэ эльбүүлэн, Ногоон арал ошожо ябахада, тэндэ ошоод сэнгэхэдэ хэды шэнээн аятай гээшэб! Эндэ хайшан гэжэ амарнаш — шинии дуран: гэр бүлэөрөө, үхибүүдээрээ ерээд, долгито сэгээн мүрэнэй эрье дээрэ, сэл ногоон шугы соо, элдэб үнгын сэсэгүүдэй дунда һуури эзэлээд, амархада болоно; ханн ойрынгоо нүхэдтэй хамта баянистые тойрон, Эхэ орон тухайгаа, инаг дуран тухайгаа гоё һайхан дуунуудые дуулахада болоно; үнжэгэн зөөлэхэн зүлгэ дээрэ волейбол наадахадашье, вальс танцовалхадашье болоно. Шугын захаар, ехэ ехэ һөөгүүдэй хажуугаар татаатай майхангууд соогуур эдеэ хоолой зүйлнүүд, һэрюун үндан дүүрэн худалдагдажа байха. Амархаяал мэдэ!...

Стадионуудай нэгэндэ ошожо, футбол гү, али спортивна ямар нэгэн ондоо мүрысөө харана гүш, ипподром ошожо, хатар жороогой һорёо харана гүш, кинодо ошоно гүш, музейдэ ошоно гүш, али филармонидо ошожо концерт харана гүш—шиниин дуран. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, городой ажалшадай сэнгэлиг хүхюунээр амарха услови дүүрэн байгуулагданхай. Энээнэй түлөө тэдэнэр түрэл парти ба правительстводаа гүнзэгы баясхалан хүргэжэ байдаг.

Ш. НИМБУЕВ.

ХАРАҺААР БАЙТАРНАЙ ХУБИЛНА

Урда сагта Байгалай үмэнэхи багахан городуудай нэгэниинь байһан Верхнеудинск, мүнөө Бурят-Монголой АССР-эй столица Улан-Удэ город хоёр хоорондоо тад ондоо байна. Тэрэ үеын Верхнеудинск хонжоо наймаашадай, купецүүдэй город, баяд поёдой зугаасалгын газар, уйтан муухай үйлсэнүүдтэй, шорой тооһондо дарагдаһан город байгаа.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин ашаар, Ленин — Сталинай партиин ба Советскэ правительствын анхарал оролдолгын ашаар энэ город мүнөө танигдашагүй болотороо хубилаа. 30 жэлэйнгээ ойе һаяар тэмдэглэхэсэ байгаа Бурят-Монголой АССР-эй столица — Улан-Удэ город үдэр бүри урган хүгжэнэ.

Урдада промышленна нэгэшье предприятигүй байһан энэ городто мүнөө олон янзын промышленна предприятинууд баригдаа. Ороной эгээн ехэ предприятинуудай нэгэн—Бурядай гигант — Ленинэй ордента ПВЗ-гэй хүсэтэ шанга гудок үглөөнэй арюун тунгалаг агаарта жиигаи ханхинажа, столицын ажалшадай зохёон бүтээхэ амгалан ажалай эхилһэн тухай соносхоно.

Сталинска табанжэлнүүдтэ, илангаяа дайнай хойто тээхи үе соо Улан-Удэдэ ехэ барилга хэгдэһэн байна. Городой олохон үйлсэнүүд асфальтаар яларна, хоёр хажуугаарнь элдэб гоё модод таригдаа. Гэр байрын шэнэ байшангууд олоор бодожо байна. Зүүн Сибирь соохи театрын эгээн ехэ байшан — Бурят-Монголой Ленинэй ордента оперо ба баледэй театрын байшан пёдондо баригдажа дүүрэө.

Манай городто барилга хэхэ талаар табадахи табанжэл соо угаа ехэ мүнгэ зөөри советскэ гүрэнһөө үгтэнхэй. Энэ табанжэл соо Улан-Удэ город набша намаагаар бүрхөөгдэхэ юм.

Зол жаргалта бурят-монгол арад республикынгаа тогтоһоор 30 жэлэй ойе шэнэ амжалтануудаар угтахань. Ажалшад тухай, хүнүүд тухай анхарал оролдолгынь түлөө Коммунистическэ партида ба Советскэ правительствода халуун баясхалан хүргэнэб.

И. Л. Нуненсон, пенсионер.

ТҮРЭЛ ГОРОДНАЙ

Ажалшадай депутадуудай Улан-Удын городской

Манай агуухэ вождь ба багша И. В. Сталин «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ зохёол соогоо социализмын экономическа гол хуули ёһые нээгээд, социалистическэ обществодо бүхы үйлэдбэри хадаа хүнүүдэй таһалгаряагүй ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангалгада шэглүүлэгдэнэ гэжэ зааһан байха юм. «Социалистическэ үйлэдбэрилгын үг зорилгонь ашаг олзо бэшэ, харин өөрынгөө эрилтэтэй байдаг хүн, ондоогоор хэлэхэдэ, тэрэнэй материальна болон культурна эрилтэнүүдые хангадаг ябадал мүн» гэжэ тус зохёол дотороо нүхэр Сталин һургана.

Коммунистическэ парти ба Советскэ правительствын эсэгэ ёһоной анхарал оролдолгые манай республикын столица — Улан-Удэ городой ургалтын жэшээ дээрэ хаража боломоор. Манай түрэл город жэлһээ жэлдэ улам ехэ ба гоё һайхан боложо байна. Хэдэн дабхар шэнэ шэнэ гэрнүүд баригдана, һургуулинууд, поликлиникэнүүд, магазинууд нээгдэнэ. Городой үйлсэнүүдтэ асфальт хэгдэнэ, шулуун дэбдигдэнэ, элдэб янзын модонууд таригдана.

Урданай хаанта засагай үедэ Сибириин бишыхан уезднэ город байһан манай республикын столица Улан-Удэ город тогтоһоор 300-гаад жэл болоо. Энэ зуун жэлэй эхеэр манай энээгүүр түмэр замай табигдахада, Верхнеудинскда паровозно депо байгуулагдаа бэлэй. Город дотор промышленность гэхэ юумэ үгы байһан юм. Бишыхан модо хюреөдэдэг газарнууд, тээрмэнүүд ба гар ажалтай предприятинуудта 300—400 хүдэлмэришэд ажалладаг байгаа.

Тэрэ үедэ бүхы город дотор байһан зоной too мүнөөнэй Пригороднэ районой ажалшадай тооһоо 5 дахин бага байһан юм. Эндэ оройдоо нэгэ бишыхан библиотекэ, купецүүдэй клуб байбашье, ямаршье культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай шэнжэгүй һэн.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ манай город танигдашагүйгөөр хубилгагдажа, үдэрһөө үдэртэ урган хүгжөө, 1923 оной майн 30-да Бурят-Монголой автономно советскэ социалистическэ республикын центр болгогдоо һэн.

Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ манай городто паровозо-вагонно завод, мяханай комбинат, механизированнэ шэлэй завод, сэмбын фабрика байгуулагдаа һэн. Энээнтэй хамта городой хүн зон жэлһээ жэлдэ улам олошоржо эхилээ. Ажахын ба культурна байгуулалтын элдэб һалбаринуудта ажалладаг хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон албахаагшад манай городто һуудаг. Тэдэнэй дунда Сталинска шангай лауреадууд, эрдэмтын нэрэзэргэтэй научна хүдэлмэрилэгшэд, габьяата врачууд, артистнар, уранзохёолшод, уранзураашад бии.

Манай городой ажалшадай дунда Сталинска шангай лауреадууд С. Д. Асеев ба Д. Н. Ягодин, паровозо-вагонно заводой строгальщик СССР-эй Верховно Соведэй депутат Е. Г. Курочкин ба фрезеровщик М. А. Чернышев, ткачиха В. Н. Суворова ба ветеринарна наукануудай доктор зооветеринарна институдай директор В. Р. Филиппов, шэл отологино Д. Ш. Яптуев ба РСФСР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша, уранзурааша Ц. С. Сампилов, мяханай комбинадай стахановка, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат Д. Ц. Цыдемпилова ба арадай уранзохёолшо Х. Н. Намсараев, суута каменщик Ф. Т. Мартынов ба республикын габьяата врач Ф. Н. Дульбеев, паровозой машинист Г. А. Мезенин ба республикын габьяата багшанар Е. Н. Абросимова, К. А. Убугунова гэгшэд ажаһуудаг.

Мүнөөнэй Улан-Удэ республикын культурна центр мүн. Эндэ хэдэн театрнууд, филармони, кинотеатрнууд, клубууд, библиотекэнүүд, амаралтын паркнууд, стадионууд бии.

Городой ажалшадай культурно-ажабайдалай эрилтэнүүдые хангахын тула жэл бүхэндэ хэдэн миллион түхэриг гүрэнэй мүнгэн гаргашалагдана. Һүүлэй долоон жэл соо ажалшадта 120000 квадратна метр талмайтай гэр байра үгтөө. Хэрбээ 1940 ондо городой бюджет 30-аад миллион түхэриг байгаа һаа, 1952 ондо 50 шахуу миллион түхэриг болоо. Тэрэнэй гурбанайнь хоёр хуби ажалшадай элүүрые хамгаалгада ба арадай гэгээрэлэй хэрэгүүдтэ зорюулагдана. Эдэ гаргашанууд дайнай урда тээхидэ орходоо 2 дахин дээшэлээ.

Улан-Удэ городой промышленна предприятинууд 1940 онойхитой зэргэсүүлбэл, 2 дахин ехэ продукци бүтээн гаргана. Хэдэн зуугаад хүсэтэ паровозууд ба вагонууд манай городто заһабарилагдана. Паровозо-вагонно заводой маркатай ууралай котёлнууд коммунизмын агуухэ барилгануудта эльгээгдэнэ. Манай эндэһээ ошоһон шэлнүүдээр Сибириин ба Дальна-Востогой барилганууд хангагдана. Энээнһээ

Бурят-Монголой столица

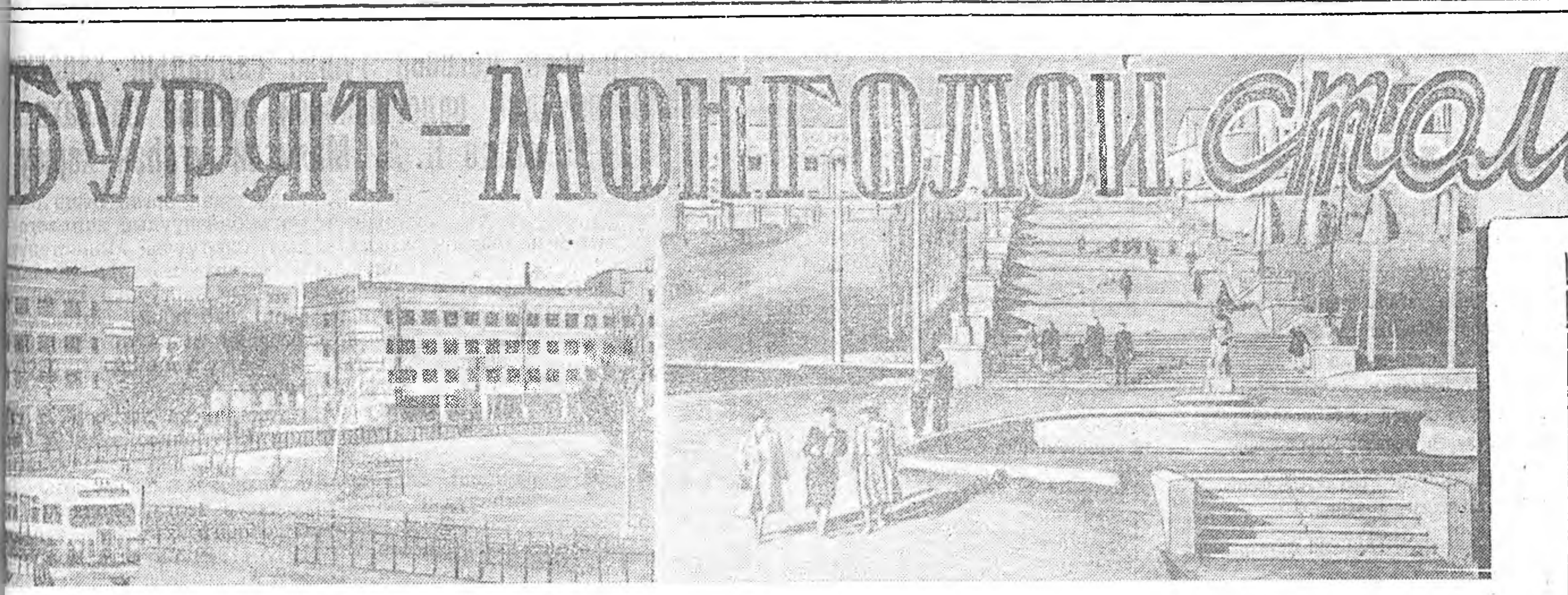

БМАССР-эй
30 жэлэй ойдо

...РДЭМ МЭРГЭЖЭЛ ШУДАЛНАБДИ

...мэнгэ Үдын шэнэлhэн
уулзуур дээр
...гээрэн толорно Улан-Удэмни.
...мэнгын эрьедэ сэбэрхэн басаган
...нгүүлhэ, уяруулна сээжэ
зүрхыемни,—
...дуулаhаар пединститудай бай-
...ай дүрбэдэхи дабхарhаа хоёр
...ухан студентнэр баруулжаа
...эн харана... Эдэнэр дүрбэн жэ-
...урда тээ, нэгэниинь Агын үргэн
...hаа, нүгөөдэнь Ангара мүрэнэй
...hээ багшын мэргэжэл олохоёо
...эн байна. Хэдэн жэл соо элдэб
...эжэлтэдэй лекцинүүдые анха-
...айгаар шагнажа, семинарска
...тинуудта эдэбхитэйгээр хабаа-
...ажа гараа. Мүн столицын про-
...ленна предприятинуудаар, түү-
... газарнуудаар элдэб экскурси-
...та хабаадалсаа. Һургуулинууд-
...шожо, практическа урогуудые
...ргөө. Мүнөө гүрэнэй экзаменуу-
...үгэhэнэй hүүлээр тэдэнэр дээ-
...ургуули дүүргэhэнэй диплом
...ань!

...мэ ехэ зол хуби мүнөө үедэ
... лэ хэрэг шэнгеэр hанагладаг
...нхой. Манай городой пединсти-
..., зооветинститудта, педагоги-
... болон хүгжэмэй училищи-
...та, медицинскэ, түмэр замай,
... ажахын ба кооперативна тех-
...мүүдтэ хэды олон хүбүүд, ба-
... hуралсана гээшэб! Тэдэнэй
... мэргэжэл шудалхын тула бү-
...ловинууд байгуулагданхай.

...най городто hуралсадаг сту-
...нэрэй болон hурагшадай тоо
...ээ жэлдэ улам олошорно. Жэ-
...хэдэ, 1950 ондо манай педин-
...удта 500-аад студентнэр hурал-
...г hаа, мүнөө 800 гаран хүн бо-
...ой. Тэдэнэй 180-аадынь мүнөө
...э дүүргэжэ гараханъ; зарим
...иинь аспирантурада hурал-
...ашье мордохо юм. Урдань
... hуралсажа гараhан нүхэд
...одномов, П. Тышкилов, А. Тан-
...а наукануудай кандидадууд
...од, түрэл институдтаа хүдэлмэ-
...ээ ерэнхэй. Гадна, энэ инсти-
...дүүргэжэ гараhан 10-аад хүн
...вагай болон бусад городуудай
...рантуранuудта hуралсана.

Б. Батоев, студент.

Хүсэтэ индустри байгуулаабди

Харанхы буртаг тайгые
Хагзар удар татаад,
Хара щулуун хабсагайе
Хамхар хэмхэр малтаад,
Хүсэтэ завод бодхообди,
Хүдэр станок тодхообди,—гэhэн

Жамсо Тумуновай шүлэгые бурят-монгол арад үнэн зүрхэнhөө, омог дорюунаар дабтан хэлэдэг. Тиингүй даа! Хэдэн жэлэй саада тээ Улан-Удэ городой заха хизаарнуудаар бүтүү ой тайга шууяжа байhан юм. Советскэ засагай тогтоhонhоо хойшо эндэхи газар танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Харагты, энэ урдатнай hалбаран мандажа байгаа Улан-Удэ городой шэнэ карта дэлгээтэй байна. Тэрэ паровозо-вагонно завод, мяха-консервнэ комбинат, механизированнэ шэлэй завод, талха татадаг комбинат, сэмбын фабрика, молоной завод, хирпиисын завод болон бусад олон предприятинууд, хүдэлмэришэдэй тосхонууд харагдана. Эдэ промышленна точконууд эршэтэ ажалаар бурьялна. Хайлаhан буладай, шэлэй сасарханъ, шэнэ паровозой яларан рельсдэ гараханъ, элдэб янзын эдеэ хоолой зүйлнүүдэй гараханъ харагдана...

Эдэ барилгануудай хэды бэрхэшээлтэй байбашье hаань, шэн зоригто советскэ хүдэлмэришэд багаханшье сухаряагүй, заводуудай мантан томо корпусуудые хойно хойноhоонь ашаглалтада оруулаа.

Тиигэжэ завод, фабрикануудай түрүүшын гудогууд зуун жэлэй наhата тужые хэтынь нойрhоо hэргээн сууряатаа. Тэрэ үдэрhөө эхилжэ, эдэ предприятинууд жэл бүхэндэ үргэдхэгдөө, шэнэ шэнэ техникээр зэбсэглэгдээ. Паровозо-вагонно заводто паровозуудые заhабарилха поточно лининүүд эмхидхэгдээ, автоматическа гагналга нэбтэрүүлэгдээ, мартеновскэ пеэшэнүүд шэнээр табигдаа. Мяха-консервнэ комбинадта мяха хюреөдэхэ пневматическа хюреөнүүд хэрэглэгдэдэг болоо, автоматическа закаточна машинанууд тодхогдоо. Механизированнэ шэлэй заводто шихтэ ба эбдэрhэн шэлые пеэшэн руу механическаар хэлгэ нэбтэрүүлэгдээ, шэл отололгын цехhээ шэл хайрсаглалгын цех хүрэтэр бэлэн шэлнүүдые зөөхэ монорельс тодхогдоо.

Мүнөө үеын түрүү техникээр зэбсэгжэгдэhэн манай промышленна предприятинууд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа, эрхим шанартай продукцияараа Советскэ Союз соо суурхадаг. Энээниинь Гүрэнэй Оборонын Комитедэй, ВЦСПС-эй ба Министерствонүүдэй Дамжуулгын Улаан тугуудые нэгэнтэбэшэ абаhан ябадал гэршэлнэ.

Республика дотор промышленностиин хүгжэхэтэй хамта, промышленна хүдэлмэришэдэй кадрнууд ургаа. Шэнэ барилгануудта хүдэлмэрилхөөр нютагай арад зон жэлhээ жэлдэ улам олооро ерэнэ. Мүн манай олонациональна Эхэ оронойнай городуудhаа хүдэлмэришэд, инженернүүд болон техникүүд ерэнэ.

Эндэхи завод, фабрикануудта ород, бурят, киргиз, татар ба бусад олон үндэhэтэн сугтаа хүдэлмэрилнэ. Олон национальностьнуудhаа бүридэhэн коллективүүд табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эбтэй эетэйгээр тэмсэнэ. Мүнөө 2 мянга гаран хүдэлмэришэд-стахановецууд өөhэд өөhэдынгөө табанжэлэй даалгабаринуудые болзорhоонь урид дүүргээ. Гансахан Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводто 150 шахуу хүдэлмэришэд арбаад гаран жэлэй нормонуудые дүүргээ. Мяха-консервнэ комбинадай 68 стахановецууд арба-арбан жэлэй нормонуудые дүүргэhэн байна.

Манай Коммунистическэ партии, Советскэ правительство ажалшадай байра байдалые hайжаруулхын түлөө саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргадаг. Энээнэй ашаар эдэ завод ба фабрикануудые тойроод болбосон түхэлтэй шэнэ шэнэ городууд, тосхонууд олоороо ургаа. Тэдэнэй нэгэниинь паровоз бүтээгшэдэй социалистическэ городок болоно.

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй урягаар 1935 ондо Ленинградhаа ерэхэдэмни мүнөө байгааша социалистическэ городогой hуурида ой тайга байгаа hэн. Теэд мүнөө тэндэ hаруул, уужам гэрнүүд баригданхай. Эндэ Бурят-Монголой республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион баригданхай. Социалистическэ городок соо hургуулинууд, ухибүүдэй ясли, садууд нилээд олон.

Өөрын больницатай, поликлиникэтэй, хоёр санаторитой юм. Эндэхи хүдэлмэришэд досоогоо сэбэр, гэрэлтэй, сонхонуудтаа тюльтэй, сэсэгтэй 3—4 дабхартай гоё hайхан гэрнүүд соо ажаhуудаг. Үйлсэнүүдынь асфальтаар хушагданхай, модо таригданхай.

Хүдэлмэришэдэй сүлөөтэй сагаа үнгэргэдэг гоё hайхан Культурын байшан бии. Эндэ киноустановко тодхогдонхой. Эндэхи эдэбхитэдhээ бүридэhэн уранhайханай самодеятельностиин коллектив зүжэг, концерт харуулдаг. Республикын оперо ба балетэй театр, драматическа театр, мүн бусад городуудhаа ерэhэн артистнууд зүжэг наада, концерт харуулдаг байна. Энээнhээ гадна, заводой цехүүдэй улаан булангуудай дэргэдэ уранhайханай самодеятельностиин кружогууд амхидхэгдэнхэй. Энэ хэрэгтэ зорюулан, гансахан заводой профсоюзна организациин комитет 96 мянган түхэриг мүнөө жэлдэ hомолоо.

Улан-Удэ городой заха хизаарнуудаар иимэ хубилалтанууд болонхой. Энэнь имагтал ленинско-сталинска национальна сэсэ мэргэн политикын бэелүүлэгдэжэ байгаа социализмын орондо туйлагдаха байна.

Е. Г. Курочкин, Улан-Удын ПВЗ-гэй инструментальна цехын строгальщик.

Д. ЖАЛСАРАЕВ.

Улан-Удын орденто ПВЗ-гэй залуушуулда зорюулагдана

ТОКАРИИН СОЛО

Эжэлэнгүй, цехтээ гудогhоо
эртээр
Эдир токарь ерээдхинэ.
Буудаа дуратай солдат шэнгеэр
Булад нүхэрөө эльбээдхинэ.

Стахановец эзэеэ ойлгоhондляар,
Станогынь яларан эрхэлбэ.
Алтан шэрээдэhэ ошо сасаhаар
Ажалша үдэрэй зам эхилбэ.

„Ород ахым шэрээhэн хада
Обтой hайн"—гэжэ магтаад,
Уралай буладаар токарь Хайдаб
Уралан бүтээнэ деталь.

Улан-Удын токариин солонь
Урал дабаhан паровозтой
Хүндэтэ Москва, зургаа хонон,
Хүрэдэг байhаниинь лабтай.

Арад зоной ашаа туhада

Манай городой Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсын № 21-дэхи гэртэ үдэр бүхэндэ хэдэн зуугаад хүн ородог. Энэ хадаа 150 гаран мянган номууд, справочнигууд, альбомууд болон журналнуудтай республиканска библиотекэ мүн. Эндэ ажалшадай агуу ехэ багшанар Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинай зохёолнууд, Пушкин болон Толстойн, Белинский болон Чернышевскиин, Горький болон Чеховэй элдэб номууд полко дээгүүр ябталагданхай. Гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ тус библиотекэдэ 30 гаран мянган түхэригэй номууд нэмээгдээ.

...Библиотекын хоёр уншалгын залнуудаар дүүрэн хүнүүд абяа шэмээгүй болонхой, номууд, газетэ, журналнуудые урдаа дэлгэн hуунад. Гансал саарhанай hаршаганаан хаа хаанагүй дуулдана. Хүнүүдэй ухаан бодол, бүхы анхарал эрдэм наукын гүнзэгы руу хандуулагданхай гэхэдэ буруу болохогүй. Эндэ артистка Горелова гэгшэ Иосиф Виссарионович Сталинай зохёолнуудай гурбадахи томhоо конспект бэшэжэ hууна. Тэрэ хадаа политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ обществын гэшүүн юм. Тиимэhээ «Бурят-монгол литературада Владимир Ильич Ленинэй образ» гэhэн лекцидээ бэлэдхэжэ байна. Тэрээнтэй зэргэлээд, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай студент Дондок Тангатов арадай ажахын хүгжэлтэ тухай ном уншажа hууна. Ингэжэ эндэ хэдэн зуугаад хүнүүд үдэр бүхэндэ номуудые абадаг, уншадаг байха юм. Гансахан үнгэрэгшэ жэлэй турша дотор 250-аад мянган номууд уншагшадта үгтөө, библиотекын уншалгын залнуудта 120-оод мянган хүн ороо.

Эндэ студентнэр болон албахаагшад, эрдэмтэд болон багшанар, хүдэлмэришэд болон колхознигууд хүгшэн залуугүй хододоо ерэдэг байха юм. Энээнhээ гадна Мухаршэбэрэй, Кабанскын, Иволгын, Сэлэнгын, Баунтын, Баргажанай аймагуудhаа библиотекын адресаар үдэр бүхэндэ бэшэгүүд ерэнэ. Тэндэхи уншагшад хэрэгтэй номуудаа захина. Тэдэнэй захяае дүүргэхын тула библиотекэнүүд хоорондын абонементын хүдэлмэрилэгшэ Людмила Константиновна Русанова ажаллана.

Мүнөөдэр Людмила Константиновнагай стол дээрэ 10-аад бэшэгүүд хэбтэнэ. Эдэнэй нэгэн соо Заиграйн аймагай Черемуховска леспромхозой хүдэлмэрилэгшэ Павел Борисов иигэжэ бэшэнэ: «Хүндэтэ нүхэд! Туhаламжа хүргэhэнэйтнай түлөө баярые хүргэнэб. Танай эльгээhэн номуудые саг болзор соонь абааб. Минии ажалда эдэтнай айхабтар ехэ хэрэгтэй байгаа. Тэдэ номуудаа мүнөө бусаагаад, баhа нэгэ гуйлтатай байнаб: типографи шудалха учебник эльгээгыт».

Иигэжэ советскэ литературын hуури табигша Алексей Максимович Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ өөрынгөө хүдэлмэриие ябуулжа байдаг. Энэнь ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхын тула тон ехэ удхашанартай.

В. Бадариев.

Культурын гуламта

Номин hайхан Байгал далай, мүнгэн урадхалта Сэлэнгэ мүрэн, ан гүрөөhэдые hүрэгөөрнь субуулhан хододоо ногоон хамар Дабаан, баян сагаан Тамча, хүтэрэлдөө хаданuудаар хүреэлэгдэhэн хотогор уужам Хори—бурят-монгол арадай хэтэ холоhоо ажаhуудаг нютаг орон гушан табан жэлэй саада тээ хаб хара манаар хушаатай байгаа бэлэй. Ород арадай гайхамшагта поэт, революционно демократ Н. А. Некрасов аяар холын Петербург городhоо иимэ hайхан аад, зол жаргалгүй дайдые бүргэд хурса нюдөөр хаража, «Байгалай саада тээ жэгшүүритэ харанхы» нютаг бии гэжэ бэшээ hэн. Тиихэдэ Үдэ Сэлэнгын уулзуур дээрэ оршон байhан Дээдэ Үдэ хотодо ирагуу hайхан хүгжэм, эдир залуу наhые магтаhан хонгёо сарюун дуун, поэдэй уншаhан шүлэгэй аялгын зэдэлсэ соностодоггүй hэн. Бурят арадай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай түрэhэн нютаг Үшөөтэйе зорёод, Казань городhоо харайлгажа ябахадань, бэлигтэ залуу кандидадые баяд ноёд, лама бөөнэр зэбүүн муухайгаар хүлзэн угтажа, «Бестужевка» тэргыень хүнгэн зөөлэхэнөөр зүдхэн соёрhон моридой ута дэлhэтэ хүзүүн дээрэ «бурят нютагни, нойрhоо hэри» гэhэндли саг үргэлжэ жэнгирэн ябаhан хонхын абяае шагнахаhаа айжа, хоёр шэхэеэ долёобор хургаараа бүглэн үдэшөө hэн. Ганса Бурят-Монгол бэшэ, хаанта Россиин бүхы нютагууд, бүхы городууд далайhаа далай хүрэтэр хаб харанхы hүни шэнги байгаа. Теэд ямаршье наран, ямаршье hара, ямаршье одон тэрэ дайдые гэрэлтэй hонор, сарюун сэбэр болгожо шадаагүй. Гансал Агуу ехэ Октябриин табан хушуута улаан одон харанхые гэрэлтэй, галые ошотой, мүлжэгшые hабаргүй, мүлжэгдэгшын бүхыhэн нюргые сэхэ болгожо шадаа.

Эгээл энэ одоной гэрэлтэ түяае угтаhан бурят-монгол арадай үнэншэ сээжын оёорhоо:

Харанхы маные hэтэлээшэ
Кремлиин Одые угтанабди,
Хэтэдээ жаргал асарааша
Ленинээ—Сталинаа магтанабди,

гэhэн хүсэтэ дуунай аялга зэдэлээ, hэн. Энэ аялгын зэдэлээн соо бурят-монгол арадай эрдэм бэлиг, уран зохёол, уран hайханаа ургуулан хүгжөөхын этигэл найдалай, эршэтэ зоригой долгин эбхэрээ бэлэй. Энэ долгин—Ленин—Сталинай партиин гүн ехэ ухаан далайн долгин—хуурай дайдые үрэжэлтэй, гажарhан сэдьхэлые жаргалтай болгон манай түрэлхи ниислэлдэ хүрэжэ ерээ.

Өөрынгөө республикын гушан жэлэй ойе бурят-монгол арад баяр жабхалантайгаар угтахань. Республикын ниислэл Улан-Удэ город залуу дээрээ залуу, сэбэр дээрээ сэбэр болоно. Оперно театрын ордон, ород драмын ба бурят драмын театрнууд, гүрэнэй филармони, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институдай, эрдэм шэнжэлгын институдай байшангуудай оршон байдаг үйлсэнүүдые ногоон набшаа hалбаруулhан уляаhа модод шэмэглэнэ. Эдэ эмхи зурганууд манай ниислэлэй шэмэг болоно. Эдээндэ суугдаа гараhан артистнар, мэргэжэл ехэтэй эрдэмтэн, ургажа ябаhан зохёолшод, hаяын жэлнүүдтэ hургуулиа дүүргэжэ, арад зоной дунда эрдэм hуралсал нэбтэрүүлхэ багшанар ажаллана ба hурана.

Советскэ Бурят-Монголой гэгээрэл болбосоролой хүгжэхэ ябадалда Улан-Удэ город үндэр үүргэ дүүргэhэн юм. Гушан дүрбэн жэлэй урда тээ Улан-Удэ городhоо бурят-монгол литературын үндэhэ hуури табигша Хоца Намсараевай түрүүшын шүлэг зэдэлээ hэн. Эндэ тэрэнэй хэдэн арбаад номууд хэблэгдэжэ, хүдөө нютагуудаар, колхозно тосхонуудаар, ой модоной үйлэдбэриин газараар, МТС-үүдээр, совхозуудаар таража, хүнэй сэдьхэлые баясуулна.

Улан-Удэдэ бэлигтэ артистка Шамбуева, литературовед Хамгашалов, поэт Абидуев, поэт Дамдинов, поэт Брянский, хүгжэмшэн Бардамов, үшөө хори наhаяа хүрөөдүй поэт Зарбуев гэгшэд бурят-монголой эрдэм гэгээрэл, уран зохёол, уранhайханай хүгжэлтын зам өөдэ дүүлижэ ябаhан өөhэдынгөө илалтые харуулаа hэн...

Бурят-монгол арадай гэгээрэл болбосоролой ургалта hаяын жэлнүүдтэ нилээд горьтойхон дэбжэлтэ хэбэ. Уранзохёолшо Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» гэhэн роман ород ба бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараба. Драматург Намжил Балдановой зохёоhон «Дүлэн» гэжэ пьесэ бурят-монгол арадай ород арадай халуун туhаламжатайгаар Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро сагаангвардеецүүд ба хариин эзэрхэгшэдые бута сохин, советскэ засагые байгуулхын түлөө тэмсэhэн тэмсэлые харуулна. Тус пьесые республикын гушан жэлэй ойн үдэрнүүдтэ Бурят-Монголой драматическа театр табихаар бэлдэжэ байна. Энэ зүжэгые театрын главна режиссер БМАССР-эй габьяата артист Цырен Шагжин, режиссер Буянта Аюшин гэгшэд табиха гэжэ хамаг шадабаряа гаргана.

Тиихэдэ Ленинэй орденто Бурят-Монголой гүрэнэй театрын сценэ дээрэhээ hаяын hарануудай нэгэндэ «Саянай хормойдо» гэжэ оперын hонирхолто хүгжэм зэдэлээ hэн. Театрын эрхим дуушад Клавдия Языкова, Дмитрий Кириченко, Абида Арсаланов, Бадма Балдаковой ирагуу аялга бурят-монгол арадай уранhайханай хүгжэм дэлгэрhые гэршэлэн сууряатаа hэн.

Гүрэнэй филармониин байшан соohоо шэнэ дуунай аялга жэнгирнэ. Композитор нүхэд Дандар Аюшеев, Жигжит Батуев, Бау Ямпилов гэгшэдэй найруулhан дуунууд эндэhээ эфирээр тарана...

Социализмhаа коммунизмда орожо ябаhан энэ харюусалгата үедэ манай бурят-монгол арадай үмэнэ ажахы ба гэгээрэл болбосоролоо саашадань улам амжалтатайгаар хүгжөөхэ тон харюусалгата зорилго табигдана. Өөрынгөө арадта энэ зорилгые дүүргэлгэдэ манай эрдэмтэд, зохёолшод, хүгжэмшэд, театрын ажалшад эрхимээр туhалха аабза гэжэ найдагдана.

Жамсо ТУМУНОВ.

Улан-Удэдэ шэнэ гэр байранууд баригдана. «Бурмонголстрой» трестын солото шулуушан С. П. Зайцев партийна hургуулиин байшангай барилга дээрэ хүдэлмэрилжэ байна.

...РГАЖА БАЙНА

...едэй түрүүлэгшэ К. В. Гурьяновтай хөөрэлдөөн

..., городой предприятинууд эл-
...нзын эд бараа, гутал хубсаhа,
...рвэ болон колбасануудые
...на. Жэл ерэхэ бүри эдэ про-
...инуудай шанар hайжарна, үнэ
...нь химдарна.

...ябрьска революциин урда тээ
...ой хэдэхэн hургуулинуудта
...уулай үхибүүд hуралсадаг
... Ажалшадай диилэнхи хубинь
... hургуулидашье hуралсаха ар-
...боломжогүй байгаа. Городто
...уудаг ород зоной арай гэжэ 6
... процентнь, бурядуудай 3 — 4
...ентнь үзэг бэшэг мэдэхэ
...н юм. Харин мүнөө городой
... ажалшад эрдэм hургуулитай
...нхой. Эндэ педагогическа бо-
... багшанарай институдууд, зоо-
...инарна институт, 6 техникy-
... болон тусхай дунда hургуу-
...д, 55 эхин ба дунда hургуу-
...д хүдэлмэрилнэ. Тэндэ hу-
...жа байгаа 30-аад гаран мян-
...тудентнэр ба hурагшад эрдэм
...жэл шудалжа, Эхэ орондоо
... шэнээн ашаа туhа үзүүлхэ
...эб!

...бадахи табанжэлэй хугасаа
... манай городто элдэб барил-
...д бодхоогдожо үргэлжэлүү-
...хэ байна. Энээн тухайда
...Р-эй Министрнүүдэй Советэй
...эгшэ жэлэй ноябрь hарада
...hан «Улан-Удэ городой ажа-
... хүгжэлтэдэ туhаламжа үзүүл-
...хай хэмжээнүүд» гэhэн тог-
... дотор хэлэгдэнэ. Энэ хадаа
...унистическэ партиин ба Со-
... правительствын манай арад
... гаргадаг үдэр бүриин анха-
...оролдолгын үшөө нэгэ эли
... гэршэ мүн.

Шэнэ табанжэлэй түсэбэй ёhoop үнгэрэгшэ табанжэлэйхидэ орходоо капитальна барилгын хэмжээн нилээд дээшэлхэ байна. Тэрэнэй эсэстэ городоймнай түхэл шарай улам ондоо, танигдашагүй болохо юм. Гансахан ажалшадай байрын гэрнүүдэй талмай 20-оод мянган квадратна метрээр нэмээгдэхэ гэжэ хараалагданхай. Пригороднэ райондо республиканска больницын ба нарай үхибүүдэй байшангай барилга хэгдэжэ байна. Тэрээнhээ гадна, город доторнай 2 поликлиникэнүүдэй, тус бүридөө 880 үхибүүдэй hуралсаха 2 hургуулинуудай, мүн тус бүридөө 440 үхибүүдэй hуралсаха 2 hургуулинуудай байшангууд, 60-аад байрын гэрнүүд, институдай, универмагай, кинотеатрын байшангууд бодхоогдохо юм.

Городой тэгэн дунда партиин горкомой библиотекын 3 дабхар байшангай барилга түргэнөөр ябажа байна. Ерээдүйдэ бии болохо, Илалтын проспектдэ областной партийна hургуулиин байрын гэр баригдажа эхилээ. Табанжэлэй турша дотор городой промышленна предприятинууд улам үргэдхэгдэхэ ба hайжаруулагдаха байна. Энээнтэй хамта шэнэ шэнэ промышленна предприятинууд, силикатна хирпиисын завод, лесокомбинат, нютагай ба кооперативна промышленностиин элдэб предприятинууд байгуулагдаха юм. Мүн городые уhаар, электричествээр хангаха талаар элдэб хэмжээнүүд хараалагдана. Энэ жэлдэ экведугай барилга дүүргэгдэжэ, түмэр замые хүндэлэн гарахадаа элдэб hааталганууд болюулагдаха байна.

Городой үйлсэнүүдтэ шулуу дэбдихэ болон асфальт хэхэ хүдэлмэринүүд хододоо ябуулагдадаг байгаа, мүн саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Энэ хэрэгтэ хэдэн арбаад мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэн hомологдоно. Зүгөөр предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, коммунальна ажахын городской таhагай гэмээр эдэ мүнгэ зөөри хүсэд дүүрэнээр ашаглагданагүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ городые болбосон түхэлтэй болгохо талаар хараалагдаhан түсэб дүүргэгдэжэ шадаагүй байха юм. Городой үйлсэ, харгынуудые hайжаруулха талаар саашадаашье элдэб хүдэлмэринүүд хараалагданхай. Батарейкэдэ автобусой ябаха харгыда шулуу дэбдигдэжэ байна, оперо ба балетэй театрые тойруулаад, элдэб модо таригдаха ба бусад хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Городоо болбосон түхэлтэй болгохын тула арад зоной творческо үүсхэл оролдолго гээшэ айхабтар ехэ удхашанартай хэрэг мүн. Хүн бүхэн өөрынгөө гэр, өөрынгөө үйлсэ, өөрынгөө городые уужам сэбэр, гоё hайхан болгохын тула бүхы хүсөөрөө оролдохо ёhотой. Энэ талаар герой-городуудай Ленинград, Севастополь, Сталинградай ажалшад бултанда жэшээ харуулна. Немецко-фашистска булимтарагшадай эзэмдэлгын хойшолонгууд ажалшадай үүсхэлтэ ажалай ашаар тон түргэнөөр усадхагдаад, эдэ городууд болбосон түхэлтэй, гоёhоо гоёнууд болонхой.

Түрэл городоо саашадань үргэдхэхэ, шэмэглэхэ, ногооруулха хэрэг хадаа бүхы партийна, советскэ, ажахын организацинуудай, бүхы олониитын нэрэ хүндын хэрэг мүн.

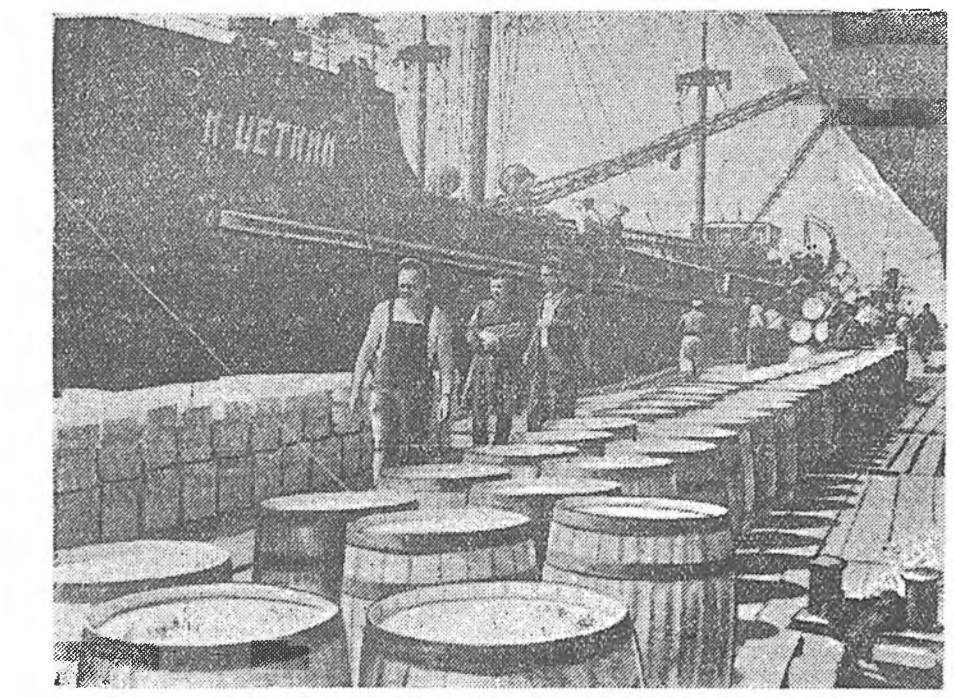

☆

Бурят-Монголой АССР. Байгал далайн гоё һайхан эрье дээрэ Сталинска табанжэлнүүдэй турша дотор Усть-Баргажанай загаһанай комбинат баригдаа. Омулёор хэһэн консервэнүүд алдаршаһаар үни болоо. Эндэ загаһа түхэреэн жэлэй турша дотор баридаг юм. Олон миллион банка загаһан консервэ, дабһалагдаһан омультой бочконууд, хатааһан загаһатай хайрсагууд манай Эхэ ороной заха хизаар бүхэндэ эндэһээ эльгээгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: омультой бочконуудые лихтерто ашаалжа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

☆ ☆

Колхозоо бүри баян болгохобди

☆☆

Р. С. БУБЕЕВ,
Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалистическэ Ажалай Герой.

☆ ☆ ☆

Октябрьска революциин урда тээ бүхы бурят-монгол арадтал адляар Баянгол нютагай ажалшад тулюур ядуу ажаһуудаг һэн. Тэдэниие баяд ноёд, ламанар дарладаг бэлэй. Баянголдо һургуули, больница гэхэ мэтын культурна эмхи зургаанууд байгаагүй. Ном уншажа шадаха хэдэхэн хүн энэ нютагта тоологдодог байгаа.

Агууехэ Октябрь Баянголой ажалшадые бүрин сүлөөлөө, сүлөөтэ ба зол жаргалта ажабайдалай һаруул һайхан замые тэдэнэй үмэнэ нээгээ.

1927 ондо Баянголдо түрүүшын колхоз эмхидхэгдэһэн юм. Тэрэ хадаа коллективнэ ажахын булюу һайн байһые ажалшадта харуулһан байна. Бүхы жэжэ колхозууд хожомоо Карл Марксын нэрэмжэтэ нэгэ колхоз болон нэгэдэжэ, республикын эгээн ехэ колхозуудай нэгэниинь мүнөө болоо. Тус колхоз 300 гаран айлые нэгэдүүлнэ. 1952 ондо манай колхоз өөрынгөө 25 жэлэй ойе тэмдэглэһэн юм.

Парти ба правительствын эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолгын ашаар, ороной бүхы колхозуудтал адляар манай колхоз һүүлэй жэлнүүдтэ эмхидхэлэй-ажахын талаар нилээд бэхижэһэн байна. Тэрэнэй ниитын баялигууд жэл бүри ургана. Күйтэнэй үргэн ехэ талада, Урда хадын хажуу хормойгоор, түргэн урадхалта Ина мүрэнэй эрьеэр, Баянголой хотогорто олон мал һүрэгүүд, хони ямаад, адуу морид—хамта 16 мянга шахуу толгой колхозой мал бэлшэн ябадаг юм.

Колхоз энэ жэлдэ 2218 гектар газарта тарилга хэнэ.

Үнгэрһэн жэлдэ колхозой мүнгэн доход 1950 онойхитой сасуулхада 2, 5 дахин ехэ болоӝо, 1 миллион шахуу түхэриг болобо. Ниитын ажахын гол һалбари болохо малажал тэрэ доходой 80 гаран процентыень үгэһэн байна. Племенной малажалые хүгжөөһэнэй ашаар, малай ашаг шэмэ үгэлгэ болоно, малай тоо толгой олошорно. Һүүлэй хоёр жэлэй турша дотор һаамхай нэгэ үнеэн бүриһөө һү һаалга 75 литрээр, хонин бүриһөө нооһо хайшалалга 750 граммаар ехэ болгогдоо.

Ехэ малые бүрин бүтэн байлгаха, түл абаха ба үсхэбэрилхэ, һү һааха талаар түсэбтэ даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө 318 малшад 1952 ондо ажалай нэмэлтэ түлэбэри абаһан байна. Тэдэндэ 424 толгой залуу мал, 31 центнер һү үгтэбэ.

Ниитын малажалые хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ түрүү колхознигууд гайхамшагта амжалтануудые туйлана. Жэшээлхэдэ, һаалиша Бальжин Порхоноева жэл соо һаамхай үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һаагаа. Хони харюулагша Дынсема Мыжитова һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө 11 хурьга нэмэлтэ түлэбэри абаа.

Манай колхоз племенной хониной-товарна ба һүнэй-товарна фермэнүүдтэй юм. Энэ жэлдэ племенной мориной-товарна фермэ байгуулагдаха.

Малажал хүгжөөхэ түсэбөө бүхы түрэлэй малаар бүрин дүүргэжэ, манай колхоз Бурят-Монголой АССР-эй 30 жэлэй ойе угтана. Хони үсхэбэрилхэ талаар табанжэлэй түсэб дүүргэгдээ. 1952—1953 онуудай үбэл нэгэшье толгой хоролтогүйгөөр малай үбэлжэлгэ үнгэргэгдөө, тэдэнэй тамир шадалынь һайн байна. Дугар Нинтоевой хүтэлбэрилдэг һүнэй-товарна фермэ, хонишод Дынсема Мыжитова, Шалсама Цыремпилова гэгшэдэй бригаданууд бүхы мал түлые бүрин бүтэнөөр ондо оруулба.

Манай колхоз гүрэнэй түсэбүүдые жэл бүри һайнаар дүүргэнэ. Хүдөө ажахын продуктнуудые болзор соонь гүрэндэ тушаана. Энэ жэлдэ мяха тушааха түсэбөө үнгэрһэн жэлдэ бүрин дүүргэһэн юм.

Ниитын малажалда тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын тула манай колхозой гэшүүд энэ жэлэй хабар сабшалан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэбэ. Сабшалангай газарта 27600 тэргэ наг шэбхэ гаргагдаа. 520 гектар газар уһалагдаа, 805 гектар сабшалан шулуу бургааһанһаа сэбэрлэгдээ, 150 гектар газарта үтэгжүүлгэ хэгдээ. Малажалай фермэнүүд дээрэ сабшалан һайжаруулха талаар тусхай звенонууд хүдэлмэрилнэ.

Үнгэрһэн жэлдэ Мандайн намаг хатааха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн юм. Намаг хатаажа, сабшалангай шэнэ газар ашаглаһанай ашаар, колхозой сабшалангай газар 300 гектараар үргэдхэгдөө.

Байкало-Кударын аймагай колхознигуудай хандалгые зүбшэн хэлсээд, манай артелиин эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд энэ жэлдэ гектар бүриһөө 14,5 центнерһээ бага бэшэ орооһото культурануудай ургаса, гектар бүриһөө 140 центнерһээ бага бэшэ хартаабхын ургаса хуряаха гэһэн уялга абаба. Хабарай тарилгые эмхитэйгээр ба эрхим шанартайгаар үнгэргэлгэ хадаа абаһан эдэ уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ найдабари мүн гэжэ тоолонобди. Тиимэһээ энэ зорилгые бэелүүлхын тула мүнөө бүхы хүсэеэ зорюулнабди.

Манай колхоз жэл бүри ехэхэн мүнгые хубаагдадаггүй фонддо оруулна. 1952 ондо 139,8 мянган түхэриг оруулагдаа. Энэнь 1950 онойхидо орходоо 2,5 дахин ехэ байна.

Ниитын ажахын ургахатай хамта, колхознигуудай олзо доходууд ехэ болоно, тэдэнэй материальна ажана һайн байдал дээшэлнэ. 1952 ондо колхознигуудай ажалта үдэртэ 337.175 түхэриг хубаагдаба.

Манай колхознигууд юугээршье дутанагүй, элбэг баянаар ажаһууна. Жэшээлхэдэ колхозница З. Хайрутдиновагай бүлэ энэ оной эхеэр 3 мянган түхэриг мүнгэ, 22 килограмм тоһо, 130 килограмм мяха, 18 центнер таряа; колхозник Э. Домбоновой бүлэ—2700 түхэриг, 215 килограмм мяха, 15 центнер таряа, 15 килограмм тоһо; Я. Ширеторовэй бүлэ—3 мянган түхэриг, 10 килограмм тоһо, 164 килограмм мяха ба бусад продуктнуудые абаһан байна. Колхознигууд үнэтэ зүйлнүүд—радиоприемнигууд, велосипедүүд, мотоциклнуудые худалдан абаха аргатай юм.

Шэнэ техникые ашаглалга хадаа колхозно үйлэдбэриин ургалтын эшэ үндэһэ болоно. Куйтунска МТС-эй тракторна хоёр бригада манай колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилнэ. Колхоздо автомобильна парк бии. Үнгэрһэн хоёр жэлэй турша дотор 3 автомашина худалдан абаабди. Энэ жэлдэ үшөө 3 автомашина худалдан абахабди.

Бригадануудта ба фермэнүүдтэ үйлэдбэриие механизацилга жэлһээ жэлдэ ургана. Электричествын хүсөөр малай тэжээл бэлэдхэгдэнэ, мал автоматическа аргаар уһалагдана, үнеэд һаагдана, хонидой нооһо хайшалагдана, орооһо сэбэрлэгдэнэ, колхозой тээрмэ хүдэлгэгдэнэ, модо хюрөөдэгдэнэ, мүн бусад хүдэлмэри хэгдэнэ.

Эдэ жэлнүүдтэ манай нютаг танигдашагүй болотороо хубилаа. Мүнөө Баянгол болбосон түхэлтэй колхозно ехэ тосхон болонхой. Баянголдо дунда һургуули, эхин гурбан һургуули баригдаа. Тэндэ больница, амбулатори, клуб, библиотекэ, радиоузел, почтово отделени, зооветеринарна участок, хэдэн магазинууд бии юм. Үдэшэндөө манай тосхон Ильичын лампочкануудаар яларна. Бригаданууд ба фермэнүүд телефонтой болонхой. Улаан булангууд соо радиоприемнигууд бии.

Номууд, газетэнүүд, радио хадаа колхознигуудай үдэр бүри хэрэглэдэг юумэниинь болобо.

Колхознигуудай амаралтын гэр Ина мүрэнэй гоё һайхан эрье дээрэ байдаг юм. Хабарай тарилгын хүдэлмэри дүүргээд, колхозно үйлэдбэриин түрүүшүүл, стахановецууд эндэ амарна.

Коммунистическэ байгуулалтын асари ехэ зорилгонуудаар зоригжоһон манай артелиин гэшүүд ниитын ажахые саашадань хүгжөөхын тула бүхы хүсэеэ зорюулха байна.

Баянголой ажалшадай ажабайдалда ба культурада болоһон эдэ бүхы амжалтануудаараа манай колхознигууд Коммунистическэ партида ба Советскэ правительствода уялгатай юм. Энэ ехэ анхарал оролдолгодо харюу болгон, тэдэнэр улам ехэ оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэ байна.

ОЁЛГЫН ТҮРҮҮ ЦЕХТЭ

Улан-Удын «Победа» гэжэ артелиин № 3 оёлгын цехын коллектив республикын 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсохо зуураа, 5 һарынгаа үйлэдбэриин даалгабарине майн 15 болотор эрхим шанартайгаар дүүргэхэ уялга абаһан байгаа.

Энэ цех апрель һарынгаа даалгабарие холо үлүүлэн дүүргэжэ, артелиингээ дамжуулгын Улаан туг абаһан байха юм. Мүн цехын түрүү мастернууд ба ажалай түрүүшүүл артелиин хүндэлэлэй доскада бэшэгдэһэн, хэдэн олон һайшаалнуудта хүртэһэн байна.

—Цехын хүдэлмэришэд ажалшадай захилые шанар һайнтайгаар, ойрын сагта дүүргэхые оролдодог. Хүнүүдэй хубсаһые тааруулан оёхо гээшэ манай ажалда ехэхэн удхашанартай, — гэжэ цехын эрхилэгшэ нүхэр Е. С. Куликова хөөрэнэ.

Эхэнэрнүүдэй пальто оёдог 8-дахи разрядай мастер нүхэр Елизавета Шабагановна Банеева үйлэдбэриингөө даалгабарие 120—130 процент, гансал эрхим шанартайгаар дүүргэнэ. Тэрэ хадаа нилээд олон залуу хүнүүдые оёдолой мастернууд болоторнь һургажа гаргаһан байна. Мастер нүхэр Павел Петрович Митунов малгай оёлго дээрэ үдэрэйнгөө даалгабарие 150—180 процент, эрэ хүнэй костюм оёдог мастер Аграфена Фоминична Петрова 130—140 процент һайн шанартайгаар дүүргэнэ. Залуу оёдолшод Хмелева, Филиппова болон бусад дүй дүршэл ехэтэй мастернуудай хүтэлбэреэр ажаллаха зуураа, һайн амжалтануудые туйлана.

Энэ цехтэ захигшадай зүгһөө ямаршье гомодол ба дутуу дундануудые зааһан эрилтэнүүд нёдондо жэлһээ хойшо орохоёо болижо, харин гансал һайшаалнууд ородог болонхой. Энэ яагаад туйлагдааб гэхэдэ, нэн түрүүн оёдолшон бүхэн өөрынгөө ажалда дутуу дундануудые гаргахаяа болижо, үйлэдбэрилдэг продукциингаа шанарые дээшэлүүлхые ехээр оролдоно.

Мүнөө цехын коллектив абаһан социалистическэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, майн 15-да 5 һарынгаа үйлэдбэриин даалгабарие дүүргээ. Тиигээд республикынгаа 30 жэлэй ойн һайндэр хүрэтэр 40 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ шиидэбэ.

Р. Жигжитов.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, майн 25. (ТАСС). Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани майн 25-да иигэжэ мэдээсэбэ:

Үнгэрһэн үдэр Арадай армиин ба Хитадай арадай һайндуратанай соединенинүүд центральна фронтын хоёр участок дээрэ нютагай шанартай байлдаануудые хэбэ.

Үсэгэлдэр һүни «В—29» гэжэ американска бомбардировщигууд Урда Пхенан провинциин Сончон уездын хүдөө районуудые зэрлигээр бомбодобо.

Мүнөөдэр зенитнэ частьнууд дайсанай 4 самолёт унагаажа, 7 самолёдыень гэмтээбэ.

Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээнүүд

Корейско-хитадай делегациин коммюнике

ПЕКИН, майн 25. (ТАСС). Мүнөөдэр Синьхуа агентствын корреспондент хэлсээ хэжэ байгаа корейско-хитадай делегациин толилһон иимэ коммюнике Кэсонһоо дамжуулба:

Нүгөө талын гуйлтаар хэгдэһэн найман үдэрэй забһарлалгын һүүлээр майн 25-най үглөөнэй 11 часта хоёр талын делегацинуудай заседани һэргээгдэбэ.

Мүнөөдэр заседани дээрэ нүгөө талын түлөөлэгшэ хадаа хоёр талын хэһэн зохихо дурадхалнуудые ба хэдэн олон мэдүүлгэнүүдые шэнжэлһэнэйнгээ һүүлээр шэнэ дурадхал оруулхаар бэлэн байна гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэбэ. Асуудалнуудые хоёр талын сүлөөтэйгөөр зүбшэн хэлсэхын тула административна зүблөөе хоёр делегациин дары хэжэ эхилхые нүгөө тала һайшаан дурадхаба.

Хаагдамал административна зүблөөнэй формо хэлсээнэй амжалтада туһалха юм гэжэ нүгөө талын тоолоһон ушарһаа корейско-хитадай делегаци хадаа делегацинуудай заседанинуудые хэхэ ябадалда энэ формо хэрэглэхые зүбшөөнэ гэжэ корейско-хитадай делегациин толгойлогшо генерал Нам Ир зааба. Гэбэшье, административна зүблөө зогсоохо гэжэ ямаршье талын шухалада тоолоһон ушарта, делегацинуудай заседанинууд нээгдэмэл зүблөөнэй формотой болохо ёһотой гэжэ дары мэдүүлхые корейско-хитадай делегаци хүсэнэ.

Тэрэнэй һүүлээр хоёр таланууд административна зүблөө хэжэ эхилһэн ба зүблөөнэй эсэстэ нүгөө талын хэһэн дурадхалай ёһоор 6 үдэрэй болзороор, июниин 1-нэй үглөөнэй 11 час хүрэтэр забһарлалга хэхые шиидэһэн байна.

Французска колонизаторнуудай сүүдэй ааша

ПАРИЖ, майн 25. (ТАСС). Парижска газетэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Тунистахи французска сэрэгэй трибунал 1952 оной январь һарада далай шадарай деревнидэхи полицейскэ постдо добтолжо, французска 3 полициинхидые алаба гэжэ гэмнэгдэһэн тунисска 57 гражданинуудай «хэрэг» тушаа приговор гаргаба.

8 гэмнэгдэгшэд саазалан алагдахаар, 5 хүн—бүхэли наһан соогоо каторгада эльгээгдэхээр, 26 хүн—элдэб болзороор түрмэдэ хаагдахаар гү, али каторжна хүдэлмэри хэхээр сүүдлэгдээ.

«Юманите» газетэ энэ приговорые «яршагтай» приговор мүн гэжэ сэгнэнэ, сүүдлэлгын үедэ асуулта абахадаа сүүдлэгдэгшэдые зобооһон тухай мэдээсэнэ.

Английска кооперативна партиин генеральна секретариин мэдүүлгэ

ЛОНДОН, майн 25. (ТАСС). Пресс Ассошиэйшн агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, кооперативна партиин генеральна секретарь Джек Бейли мүнөөнэй уласхоорондын байдалда хамааран иигэжэ мэдүүлбэ: «Коммунистическэ ба коммунистическэбэшэ оронуудай хоорондохи идеологическа ехэ илгаанууд зэргэлээд һуухадамнай манда һаад хэхэ ябадалые тохёолдуулха ёһогүй».

США-е Бейли магтаба. «Нара орохо үедэ улаан үнгэтэй байха ябадалда дурагүй ба энээниие коммунистнуудай хэһэн хэрэг гэжэ һэжэглэдэг хүнүүдэй һанаа зобоохо байгаашье һаань, Англи үнэн бодолтой ба хани барисаагай үзэлтэй байха ёһотой» гэжэ тэрэ нэмэн хэлээ.

Австрийска договор тушаа гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй орлогшонорой зүблөө зарлаха ту[хай] дурадхалда Я. А. Малигай үгэһэн харюу

ЛОНДОН, майн 25. (ТАСС). Энэ оной майн 11-дэ австрийска асуудал тушаа гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй орлогшонорой зүблөөнэй генеральна секретарь Пассан «Австрийска асуудал тушаа СССР-һээ томилогдоһон орлогшодо» адресовалагдаһан бэшэгые СССР-һээ Англида байгаа посольстводо эльгээбэ. Английска түлөөлэгшэ австрийска асуудал тушаа 4 гүрэнэй — СССР-эй, США-гэй, Англиин ба Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй орлогшонорой зүблөө майн 27-до зарлахые дурадхана гэжэ Пассан энэ бэшэг соогоо мэдээсэһэн ба энэ үдэр зүблөө зарлахые зүбшөөхэ гү, али үгы байһан тухайгаа мэдээсэхэ гэһэн гуйлтатайгаар хандаһан байна.

Иимэ удхатай бэшэгүүдые США-гэй ба Франциин түлөөлэгшэдтэ эльгээгээб гэжэ Пассан энэ бэшэг соогоо тэрэшэлэн мэдээсэбэ.

СССР-һээ Великобританида байгаа посол Я. А. Малик майн 25-да Пассанда иимэ харюу эльгээгээ гэбэл:

«Австритай баталха гүрэнэй договорой проектые бэлэдхэхэ талаар орлогшонорой зүблөө майн 27-до Лондондо зарлахые дурадхан майн 11-дэ танай эльгээһэн бэшэгые абаһанаа гэршэлжэ, иимэ юумэдэ анхарал хандуулхые шухалада тоолонob.

Австрийска асуудал тушаа министрнүүдэй орлогшонорой зүблөөн хадаа дүрбэн талын саг үргэлжын ямар нэгэн орган бэшэ байна[,] ...мэ зүблөөнүүдые зарлалга [га]дын Хэрэгүүдэй Министрнүү[дэй Со]ведэй эрхэ мэдэлдэ хамаадан[...] Соведые байгуулха тухай ш[иид]бэри 1945 оной Потсдамска [кон]ференци дээрэ абтаһан байга[...]жэ һануулхань нэн түрүүн ш[...] байна.

Австрийска договор тухай [асуу]дал 1947 онһоо эхилээд ор[логшо]норой зүблөөнүүд дээрэ нэгэ[...] зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Г[...] советскэ талын оролдолго г[...] болобошье, хэлсээн туйлаг[...] 1947—1949 онуудта орлогш[онорой] зохихо зүблөөнүүд үнгэрэ[...] болобошье, шухала дун[...] үгөөгүй. 1950 ондо болоһон [орлог]шонорой зүблөөнүүд Авс[трита]й баталха договор тухай асу[удал] шиидхэлгэдэ тэрэшэлэн хүр[...] 1953 оной февральда болоһ[он ор]логшонорой зүблөөн гурбан [гүрэ]нэй түлөөлэгшэдэй барим[...] хараа бодолой шалтагаанаа[р ...]далые тэрэшэлэн хубилгаагү[й].

Орлогшонорой мүнөө бо[...] хараалагдаһан зүблөөн урд[ын зүб]лөөнүүдтэ орходоо бүри һай[...]гүүдые үгэхэ юм гэжэ найда[...]дэһэ тиимэ оршон байдалд[а] байна.

Дээрэ дурсагдаһан зүйлт[...]хилдуулан би энэ асуудалые [дип]ломатическа гуримаар, һ[...]андалдан мэдэлсэхэ аргаар [...]жа үзөө һаа, зүб байха гэ[жэ] хайлнаб».

Тольятти Туринда ба Ненни Неапольдо үгэ хэлэбэ

РИМ, майн 25. (ТАСС). Коммунистическэ ба социалистическэ партинуудай хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад һунгуулиин урда тээхи ехэ митингнүүд дээрэ майн 24-дэ Италиин олохон городуудта үгэ хэлээ гэжэ демократическа газетэнүүд мэдээсэнэ. Туринда болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэһэн компартиин генеральна секретарь Пальмиро Тольятти хэдэн часай үмэнэ Витторио-Венетодо премьер-министр де Гаспериин хэлэһэн үгые буруушааба. Итальянска правительство хадаа антикоммунистическэ правительство мүн гэһэн де Гаспериин мэдүүлгэ тушаа Тольятти иигэжэ хэлэбэ: «Итали яахадаа антикоммунистическэ правительствотай байха ёһотой болоо юумэ бэ? Коммунистнууд хадаа фашизмда ба нацизмда эсэргүү тэмсэлэй түрүү зэргэнүүдтэ ябаһан ба демократическа конституциие байгуулгада эгээн ехэ оруулалта хэһэн байна... Правительствын антикоммунистическэ политика Италида тон аюултай хойшолонгуудта хүргэбэ. Ажалшадай партиин түлөөлэгшэдые правительствоһаа зайлуулһанай һүүлээр, ороной шиидхэхэ шухала ехэ асуудалнуудай нэгэнииншье Италиин интересүүдтэй зохилдуулан шиидхэгдээгүй. Де Гаспери хадаа империализмын мэдэлһээ гараһан оронуудта [...] агрессии хэхэ замда маниие [...] оруулха политикада манай о[...] хамаадуулна. Тиимэһээ бидэн[эр] Гаспериин антисоветскэ хор[...]литикые үгы хээгүй һаа, [...]нальна гадаадын политика яб[уулжа] шадахагүй байнабди».

Һунгуулиин тэмсэлэй асууд[ал] тухай хэлэхэ зуураа, Тольятти айлгаха, мэхэлхэ ябадалда [...] эдэбхитэйгээр тэмсэхыень [...] гражданинуудые уряалба. Т[эрэ]даа единэ прогрессивнэ фрон[т бай]гуулхын тула социалистическ[э ба] коммунистическэ партинуудa[...]да орохыень социал-демокра[т] партиин гэшүүдые уряалба.

«Бидэнэр өөрынгөө туг дээ[рэ со]циализмын агууехэ лозунг [...]бди. Социализмын түлөө [...] бидэнэр манай түлөө голосов[...] эрхэ сүлөө, эб найрамдал ба [со]циальна шэнэдхэн хубилалта[...] ошохо замаар шэнэ алхам И[тали] хэхэ ябадалдань өөрынгөө го[...]няар туһалхые уряалнабди».

«Аванти» газетын мэдээс[эһэнэй] ёһоор, Итальянска социалист[ическэ] партиин генеральна сек[ретарь] Пьетро Ненни майн 24-дэ Не[апол]до болоһон митинг дээрэ үгэ[...] Тус митинг дээрэ 180 мянган [хүн] байлсаба.

Эб найрамдал хамгаалха Шведскэ национал[ьна] комитедэй мэдүүлгэ

СТОКГОЛЬМ, майн 25. (ТАСС). Эб найрамдал хамгаалха Шведскэ национальна комитет мэдүүлгэ толилоо. Комитет хадаа һаяхан Стокгольмдо заседани хэһэн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой коммюнике дэмжэнэ гэжэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ.

Эб найрамдал хамгаалха комитет уласхоорондын түгшүүрилые [...]руулха ябадалда шэглүү[...] һүүлэй үедэ бэелүүлэгдэһэн [...]жээ-ябуулгануудые һайшаана[...] мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ. Ш[...] улам олон хүнүүд агууехэ гү[рэнүү]дэй хэлсээ хэхэ тухай эрилтэ[...]жэнэ.

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИ[ПОВ]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора — 7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства —10-17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности— 4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров—16.

Н—00544. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР.